

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρία Βεрукίου | Χρήστος Γκίκας | Ελένη Καβουριάδου
Μαρία Παπαϊωάννου | Γιούλη Χρήστου

ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Η Γλώσσα μου

Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Η Γλώσσα μου

Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής / Αξιολογητής

Γεώργιος Πιθαμούδης

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Ευγενία Δουλάμη

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Βασιλεία Τόψη

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Χρήστος Μαυροκεφαλίδης

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Άννα - Στεφανία Βαποράκη

Πτυχιούχος τεχνολογίας γραφικών τεχνών

**Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου
για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

Θεοδώρα Τζιαμπάζη

Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρία Βερυκίου | Χρήστος Γκίκας | Ελένη Καβουριάδου
Μαρία Παπαϊωάννου | Γιούλη Χρήστου

ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Η Γλώσσα μου

Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ
ΟΜΑΔΑ

Μαρία Βερυκίου, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ 70), ΒΑ Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό, Med Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Ατόμων με Προβλήματα Προφορικού και Γραπτού Λόγου

Χρήστος Γκίκας, Εκπαιδευτικός Πληροφορικής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, MSc Ηλεκτρονικής και Ραδιοηλεκτρολογίας ΕΚΠΑ

Ελένη Καβουριάδου, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ 70)

Μαρία Παπαϊωάννου, Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ70 Β' Αθήνας, Καθηγήτρια – Σύμβουλος του ΕΑΠ, ΜΑ Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, PhD Εκπαιδευτική Διοίκηση

Γιούλη Χρήστου, Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ70.50), MSc Ειδική Εκπαίδευση

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Παπαϊωάννου

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΕΚΔΟΣΗΣ
ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σίνος Γκιώκας, Φυσικός
Τέτη Παλαιοθοδώρου, Φιλολόγος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
ΜΑΚΕΤΑ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Κατερίνα Βερούτσου
Μαρία Παπαδάκη, Γραφικές τέχνες
Ιωάννα Δελφίνο, Γραφικές τέχνες

Μαρία Παπαδάκη, Γραφικές τέχνες

**ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ**
ΣΥΛΛΗΨΗ – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ
ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Συγγραφική ομάδα

Χρήστος Γκίκας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ταυτότητα του βιβλίου..... 6

1η ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

A. Φυλετικές διακρίσεις	11
B. Ισότητα φύλων.....	19
Γ. Το δικαίωμα στην ειρήνη	26
Δ. Σχολικός εκφοβισμός	33

2η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

A. Ταξίδια με ποταμόπλοια	42
B. Ταξιδεύοντας σε ράγες	49
Γ. Ριψοκίνδυνα ταξίδια	56
Δ. Επαναληπτική ενότητα.....	63

3η ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΠΕΤΕΙΟΙ ΚΑ ΓΙΟΡΤΕΣ

A. 28η Οκτωβρίου 1940.....	71
B. 17η Νοεμβρίου	77
Γ. Χριστούγεννα	81
Δ. Επαναληπτική ενότητα.....	88

Γλωσσάριο..... 94

Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

Δομή και περιεχόμενο
νέων βιβλίων Γλώσσας.

Προτάσεις για ανάγνωση
βιβλίων/εκτεταμένων
κειμένων.

Ξεφυλλίζοντας αυτό το βιβλίο...

Πριν από κάθε δραστηριότητα υπάρχουν σήματα.
Κάθε σήμα σου δείχνει να κάνεις κάτι διαφορετικό:

Προφορική
δραστηριότητα

Δραματοποίηση

Γραπτή
δραστηριότητα

Αναγνωστική
δραστηριότητα

Ομαδική εργασία
πρότζεκτ

Ομαδική
δραστηριότητα

Ακουστική
δραστηριότητα

Αναζήτηση
πληροφοριών

Ψηφιακή
δραστηριότητα

Ανακαλύπτω τις ενότητες...

Στην πρώτη σελίδα κάθε ενότητας παρουσιάζονται:

Ο τίτλος
της ενότητας

ΓΛΩΣΣΑ ΣΤ' ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

1η ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

- A. Φυλετικές διακρίσεις
- B. Ισότητα φύλων
- Γ. Το δικαίωμα στην ειρήνη
- Δ. Σχολικός εκφοβισμός

Σε αυτή την ενότητα θα μάθεις:

- Τι σημαίνει φυλετική διάκριση και τους αγώνες εξάλειψής της.
- Για τη σπουδαιότητα της ισότητας των φύλων.
- Για το δικαίωμα στην ειρήνη.
- Για τον σχολικό εκφοβισμό και πώς να τον αντιμετωπίσεις.
- Να εκφράζεις την άποψή σου για σημαντικά ανθρώπινα ζητήματα.
- Να γράφεις μία ομιλία.
- Να γράφεις μία περιληψη.

Οι στόχοι
της ενότητας

Οι τίτλοι
των υποενότητων

Λέξεις-κλειδιά

ανθρώπινα δικαιώματα,
δικαίωμα στην εκπαίδευση,
στην ειρήνη και την αυτοδιάθεση

© www.shutterstock.com

Ο αριθμός
της σελίδας

10

Στα κείμενα θα βρεις χρωματιστές λέξεις:

Στις **πράσινες** λέξεις θα βρεις οικογένειες λέξεων.

Οι **κόκκινες** λέξεις εξηγούνται σε πλαίσιο ή ζητείται η ερμηνεία τους.

Οι **μπλε** λέξεις σε οδηγούν στο λεξικό.

ΓΛΩΣΣΑ ΣΤ' ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
1η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

δρόμο που οδηγούσε έξω απ' τη μικρή μας πατρίδα σερνόταν, σαν τεράστιο σκοτεινό ερπετό, ένα ποτάμι από ανθρώπους. Σκιές θολές, τσακισμένες, που απομακρύνονταν σιγά σιγά, ενώ έρχονταν στ' αφτιά μου από πολύ μακριά σποραδικές φωνές κι άλλοτε κραυγές που έφταναν μέχρι τον θρήνο.

Στις **δύο όχθες του δρόμου**, οι άνθρωποι βρίσκονταν σε μεγάλη **αναταραχή**. Έτρεχαν από δω κι από εκεί χειρονομώντας. Ήταν σαν μέλισσες σε αναποδογυρισμένη κυψέλη, που στριφογυρίζουν βουίζοντας και πασχίζουν να βρουν τη χαμένη τους τάξη. Από τις μικρές κοκκινωπές λάμψεις που άφηναν γύρω τους, κατάλαβα ότι φορούσαν κράνη και κρατούσαν όπλα.

Τα είχα χαμένα. Ο νους μου αρνιόταν να κατανοήσει άλλο, αρνιόταν να καταλάβει τις λέξεις που άκουγα, κι εκείνους τους εφιαλτικούς ήχους των τυμπάνων και της σάλπιγγας στον αέρα. Ύστερα, κοίταξα πάλι το ποτάμι των ανθρώπων που σερνόταν αργά στον δρόμο και τότε κατάλαβα, γιατί ένιωσα το στήθος μου **να σπάζει απ' τον πόνο**. Μητέρα, φώναξα μέσα μου, μητέρα! [...]

– Ορκίζομαι στον πόνο που υποφέρουμε ότι θα τους πολεμήσω! Θέλω να πεθάνουν, είπα. [...]

– Διοκλή, είπε ο Αντιφος, μίσος ένιωθαν κι αυτοί όταν έκαigan τον τόπο μας.

– Το ξέρω! Γιατί δεν τους τιμωρούν οι θεοί για όσα κάνουν;

Ο Αντιφος έμεινε για λίγο σιωπηλός. Μετά σκούπισε το μέτωπό του κι είπε με κουρασμένη φωνή:

– Μην προσευχηθείς γι' αυτό παιδί μου, και μακάρι να μην το θελήσουν ποτέ οι θεοί, γιατί φοβάμαι ελάχιστα άνθρωποι θα μείνουν ατιμώρητοι.

– **Αηλαδής!**

– Θα ήταν **ευλογία** για τη ζωή μας αν μισούσαμε τον πόλεμο, όχι τους ανθρώπους.

– Μισώ τον πόλεμο μ' όλη μου την ψυχή, αλλά πώς γίνεται να μη μισούμε αυτούς που λεηλατούν την πατρίδα μας και μας διώχνουν στα ξένα;

– Τη ρίζα πρέπει να βρούμε, Διοκλή!

– Ποια ρίζα;

– Αυτή που τρέφει τη βαρβαρότητα και τους πολέμους των ανθρώπων. Εύχομαι μια μέρα να καταλάβεις.

Ιφιγένεια Μαστρογιάννη,
Το πιο ακριβό όνειρο, Καλέντης, 2018

Η φράση
«να σπάζει απ' τον πόνο»
είναι:
α) κυριολεξία.
β) μεταφορά.

Στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχει:

Σε ποιον βαθμό έμαθα:	1	2	3	4	5
• Τι σημαίνει φυλετική διάκριση και τους αγώνες εξάλειψής της.					
• Την αξία της ισότητας των φύλων.					
• Για το δικαίωμα στην ειρήνη.					
• Πώς να αντιμετωπίζω τον σχολικό εκφοβισμό.					
• Να εκφράζω την άποψή μου για σημαντικά ανθρώπινα ζητήματα.					
• Να γράφω μία ομιλία.					
• Να γράφω μία περιληψη.					
Τι μου άρεσε στην ενότητα «Ενεργός πολίτης».					
Τι δε μου άρεσε στην ενότητα «Ενεργός πολίτης».					

Πίνακας αυτοαξιολόγησης

Το βιβλίο της Γλώσσας αποτελείται από:

Το Βιβλίο Μαθητή (3 τεύχη)

Το Τετράδιο Εργασιών (2 τεύχη)

Το Τετράδιο Εργασιών

Ακολουθεί τις ενότητες και υποενότητες του Βιβλίου Μαθητή

Έχει δραστηριότητες

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

και ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ

έντυπες και ψηφιακές

ΓΛΩΣΣΑ ΣΤ' ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

1η ΕΝΟΤΗΤΑ
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Α. Φυλετικές διακρίσεις

Σε αυτή την ενότητα θα μάθεις:

- Να συνθέτεις προτάσεις που περιέχουν επιχειρήματα.
- Να αξιοποιείς διάφορα είδη προτάσεων, για να διαμορφώσεις επιχειρήματα.
- Να συνθέτεις την οικογένεια λέξεων του ρήματος «βαίνω».
- Να γράφεις σωστά σύνθετες λέξεις συγγενικές του ρήματος «βαίνω».

Δραστηριότητα 1
Πάτησε για να γνωρίσεις κείμενα με επιχειρηματικό λόγο.

Δραστηριότητα 2
Συνέχισε τις προτάσεις ώστε να ολοκληρωθεί το νόημά τους.

a) Θέλω να έρθω μαζί σας, γιατί.....
 β) Δεν θέλω να έρθω μαζί σας, γιατί.....
 γ) Αν έρθω μαζί σας, θα έρθω γιατί.....
 δ) Αν δεν έρθω μαζί σας, θα είναι γιατί.....
 ε) Θέλω να έρθω μαζί σας, ώστε.....

Δραστηριότητα 3
Πάτησε για να δεις ποιες δευτερεύουσες προτάσεις θα χρησιμοποιήσεις στον επιχειρηματικό λόγο.

Σε ποιον βαθμό έμαθα:

1 2 3 4 5

- Να εντοπίζω και να συνθέτω προτάσεις που να περιέχουν επιχειρήματα.
- Να αξιοποιώ προτάσεις που διαμορφώνουν επιχειρηματικό λόγο.
- Να βρίσκω τις συγγενικές λέξεις του ρήματος «βαίνω».
- Να γράφω σωστά συγγενικές λέξεις του ρήματος «βαίνω».

Έχει πίνακα αυτοαξιολόγησης

1η ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

- A. Φυλετικές διακρίσεις
- B. Ισότητα φύλων
- Γ. Το δικαίωμα στην ειρήνη
- Δ. Σχολικός εκφοβισμός

Σε αυτή την ενότητα θα μάθεις:

- Τι σημαίνει φυλετική διάκριση και τους αγώνες εξάλειψής της.
- Για τη σπουδαιότητα της ισότητας των φύλων.
- Για το δικαίωμα στην ειρήνη.
- Για τον σχολικό εκφοβισμό και πώς να τον αντιμετωπίσεις.
- Να εκφράζεις την άποψή σου για σημαντικά ανθρώπινα ζητήματα.
- Να γράφεις μία ομιλία.
- Να γράφεις μία περίληψη.

Λέξεις-κλειδιά

ανθρώπινα δικαιώματα,
δικαίωμα στην εκπαίδευση,
στην ειρήνη και την αυτοδιάθεση

Α. Φυλετικές διακρίσεις

Στις 10 Δεκεμβρίου του 1948 η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε την **Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**, με την οποία τα κράτη αναγνώρισαν τα ατομικά, πολιτιστικά, οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα του ανθρώπου.

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Στ' Δημοτικού - Βιβλίο Μαθητή, 2008

Το άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφέρει: Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιοσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση.

1

Σάρωσε για να παρακολουθήσεις το βίντεο με ένα παράδειγμα διάκρισης των ανθρώπων.

2

Διάβασε τα παραπάνω κείμενα και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Ποια δικαιώματα αναγνωρίζονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου;
- β) Ποια δικαιώματα αναγνωρίζονται στο άρθρο 2 της Διακήρυξης;
- γ) Για ποιον λόγο, πιστεύεις, ήταν αναγκαίο να θεσπιστεί ένα άρθρο με το δικαίωμα της ισότητας;

Ρόζα Παρκς

Η Ρόζα Παρκς πρωταγωνίστησε με τόλμη και σθένος στο κίνημα των πολιτικών δικαιωμάτων των Αφροαμερικανών.

Η Ρόζα άλλαξε, μεγάλωσε. Ζει πια στο Μοντγκόμερι. Παντρεύτηκε τον κύριο Ρέιμοντ Παρκς. Τώρα δουλεύει ως μοδίστρα. Η Ρόζα μεγάλωσε, άλλαξε. Όμως οι δύο κόσμοι, των μαύρων και των λευκών, δεν άλλαξαν.

Η Ρόζα πρέπει να προσέχει να πίνει νερό μόνο από τις βρύσες για έγχρωμους, να μπαίνει σε θέατρα μόνο για έγχρωμους, σε τουαλέτες μόνο για έγχρωμους, σε ασανσέρ μόνο για έγχρωμους, σε βιβλιοθήκες μόνο για έγχρωμους. Να τρώει σε

εστιατόρια μόνο για έγχρωμους. Όποιος **παραβαίνει** τους κανόνες τιμωρείται πολύ αυστηρά. Και έξω από αυτό το εστιατόριο το λέει ξεκάθαρα: Απαγορεύεται η είσοδος σε σκύλους, σε νέγρους και σε Μεξικανούς. Και στα λεωφορεία, στα λεωφορεία πρέπει να προσέχει πολύ, να κάθεται πίσω, στις θέσεις μόνο για έγχρωμους.

Πρέπει να προσέχει πώς ζει η Ρόζα. [...]

«Μου φάνηκε πως το λεωφορείο δεν άργησε να έρθει. Οι επιβάτες, ανυπόμονοι εξαιτίας της κούρασης, στριμώχτηκαν σαν τις σαρδέλες στην πίσω πόρτα προσπαθώντας να ανεβούν. Όμως ήταν μάταιο αφού στις σκάλες στέκονταν ήδη όρθιοι επιβάτες που δε χωρούσαν στο τμήμα του λεωφορείου που προοριζόταν μόνο για τους μαύρους. Βλέποντας το στριμωξίδι δεν πλησίασα καν. Ανέβηκα από την μπροστινή πόρτα και κατευθύνθηκα στο πίσω μέρος όπου βρίσκονταν όλοι οι δικοί μας. Ακριβώς τη στιγμή που στάθηκα, είδα τον λευκό οδηγό να με κοιτάζει: «Να κατεβείς και να ανεβείς ξανά από την τελευταία πόρτα. Από την πόρτα για τους έγχρωμους», ζήτησε κοφτά.

Ένωσα ένα τσίμπημα. Όχι από τα συνηθισμένα της δουλειάς. Δεν ήταν από το βελόνι μου-

το τσίμπημα ήταν στην καρδιά. «Γιατί να κατεβώ αφού είμαι ήδη μέσα στο λεωφορείο; Άλλωστε, πώς θα μπω από την πίσω πόρτα αφού στις σκάλες στέκονται άνθρωποι;» απόρησα.

Για τον λευκό οδηγό όμως ήταν όλα ξεκάθαρα. «Αν δεν επιβιβαστείς ξανά από την πίσω πόρτα, να φύγεις από το λεωφορείο μου!» με διέταξε με βλέμμα οργισμένο.

Συλλογιζόμουν πόσο ταπεινωτικό και εξευτελιστικό ήταν αυτό που μου πρότεινε! Και στάθηκα ακούνητη στη θέση μου. Εκείνος, εκνευρισμένος που δεν υπάκουσα την εντολή του, με άρπαξε από το μανίκι του παλτού μου και με τράβηξε προς την πόρτα. Χωρίς να το πολυσκεφτώ, πέταξα την τσάντα μου στο μπροστινό τμήμα του λεωφορείου. Έπειτα, αντί να γονατίσω για να τη μαζέψω, κάθισα σε μια από τις θέσεις για τους λευκούς και καθιστή όπως ήμουν σήκωσα την τσάντα μου από το πάτωμα. Ο οδηγός έγινε έξαλλος. «Κατέβα αμέσως από το λεωφορείο μου», ούρλιαξε και σήκωσε το χέρι έτοιμος να με χτυπήσει. Στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του είδα το όπλο που κουβαλούσε. Ήξερα πως, αν ήθελε, μπορούσε να το χρησιμοποιήσει. «Θα κατεβώ! Μη σκεφτείς να με χτυπήσεις...» απάντησα ψυχρά και **κατευθύνθηκα** στην πόρτα. Στα αφτιά μου έφταναν κιόλας οι απορημένοι ψίθυροι των άλλων μαύρων. «Τι κάνει τώρα;» «Πάει γυρεύοντας για φασαρίες...» «Γιατί δεν κατεβαίνει και ν' ανεβεί από την πίσω πόρτα για να τελειώνουμε;» αναρωτιούνταν. Στις ψυχές τους το σκουλήκι είχε βρει ζεστή φωλιά.

Κατέβηκα από το λεωφορείο, αλλά δεν ανέβηκα ξανά από την πόρτα για τους μαύρους. Θα έπαιρνα το επόμενο. Ακούμπησα την πλάτη μου στον λεπτό κορμό ενός δέντρου, έβγαλα τα γυαλιά και σκούπισα το πρόσωπό μου. Στη στάση λευκοί και μαύροι μπλεκόμασταν ξανά μέχρι την ώρα της επιβίβασης. Μια ζωή γεμάτη **αντιφάσεις**, σκέφτηκα. Σκόρπιες σκηνές αυτής της ζωής πλημμύρισαν το μυαλό μου:

«Μακριά από τα λευκά παιδιά!» φώναζε η γιαγιά. «Μην αφήνεις κανέναν λευκό να σε εξευτελίζει!» επέμενε ο παππούς. «Τι χαριτωμένο κοριτσάκι!» θαύμαζε ο νεαρός απ' τη Βόρεια Αμερική. «Αν ξαναμιλήσεις άσχημα στον γιο μου, θα σε τσακίσω...» απειλούσε η μαμά του λευκού παιδιού. «Έτοιμη για ψάρεμα στη λιμνούλα;» ρωτούσε η καλή λευκή κυρία. «Στην άκρη, βρομιάρηδες νέγροι!» ούρλιαζε...

Χρυσάνθη Τσιαμπαλή, *Ρόζα Παρκς – Για μια θέση στον κόσμο*, Ψυχογιός, 2022

3

Σάρωσε για να διαβάσεις ποια ήταν η Ρόζα Παρκς.

4

Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Από ποιον πιστεύεις πως θα τιμωρηθεί αυστηρά η Ρόζα αν παραβεί τους κανόνες;
- β) Πώς αντέδρασε η Ρόζα Παρκς στο αίτημα του οδηγού;

Τι σημαίνει «αντίφαση»:

- α) Αντίθεση.
- β) Έλλειψη συμφωνίας ανάμεσα σε δύο απόψεις που έχει υποστηρίξει το ίδιο πρόσωπο.

5

Υπογράμμισε μέσα στο κείμενο τους διαχωρισμούς που αναφέρονται μεταξύ «λευκών» και «έγχρωμων» της Αμερικής.

6

Τι ζήτησε από τη Ρόζα ο «λευκός» οδηγός;

7

«Μια ζωή γεμάτη αντιφάσεις», σκέφτηκε η Ρόζα. Ποιες αντιφάσεις σκέφτηκε;

© <https://www.koutipandoras.gr/>

Έχω ένα όνειρο

Τα πήγαινα πολύ καλά στο σχολείο επειδή αγαπούσα τα βιβλία και διψούσα για μάθηση. Σκέφτηκα ότι, όταν μεγάλωνα, θα μπορούσα να βοηθήσω περισσότερο τον κόσμο με τα λόγια και την πνευματικότητα. Έτσι, αποφάσισα να γίνω ιερέας.

Άρχισα να παλεύω για την κατάργηση του διαχωρισμού λευκών και μαύρων στην Αμερική. Για τον σκοπό αυτό πάλεψα με όλη την ψυχή μου και ίδρυσα τη Διάσκεψη της Νότιας Χριστιανικής Ηγεσίας, η οποία έγινε σημείο αναφοράς για όλα τα κινήματα ατομικών δικαιωμάτων. Ταξίδεψα παντού στις ΗΠΑ και συμμετείχα σε πολλές πορείες για το δικαίωμα ψήφου των μαύρων και για να καταργηθεί ο φυλετικός διαχωρισμός σε όλη τη χώρα.

Τα λόγια μου άγγιξαν την καρδιά και την ψυχή του κόσμου. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι άρχισαν να συμφωνούν μαζί μας. Έτσι, κάποια μέρα, 250.000 άτομα έκαναν μια πορεία στην Ουάσιγκτον, που έμεινε γνωστή ως Πορεία για την Εργασία και την Ελευθερία. Στη συνέχεια συγκεντρώθηκαν μπροστά στο Μνημείο του Λίνκολν για να ακούσουν τον λόγο μου.

Θυμάμαι καλά εκείνη τη μέρα. Ανέβηκα στην εξέδρα κρατώντας μια σελίδα όπου, πριν από λίγες ώρες, είχα γράψει μερικές γραμμές. Χαιρέτησα εκείνη την όμορφη θάλασσα από πρόσωπα και μίλησα στο μικρόφωνο...

«Έχω ένα όνειρο...»

Rosalba Troiano - Jacopo Olivieri, *20 σπουδαία αγόρια και κορίτσια που άλλαξαν τον κόσμο*, Διόπτρα, 2022 (διασκευή)

10 Διάβασε το κείμενο για τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Ποιο ήταν το όνειρο του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ;
- β) Για ποιον σκοπό αγωνίστηκε στη ζωή του;
- γ) Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι 250.000 πολίτες πήγαν στην πορεία για την εργασία και την ελευθερία;

11

Συζήτησε με την ομάδα σου τα δύο κεντρικά περιστατικά της ζωής της Ρόζα Παρκς και του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ που περιγράφονται στα δύο κείμενα. Στη συνέχεια γράψε ποια συναισθήματα πιστεύετε πως ένιωθαν αυτοί οι δύο άνθρωποι. Πώς αποφάσισαν να αλλάξουν τον κόσμο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12

Γράψε, όπως τον φαντάζεσαι, τον λόγο που εκφώνησε ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Τι πιστεύεις ότι ανέφερε στο πλήθος που τον παρακολουθούσε;

Είχα ένα όνειρο,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B. Ισότητα φύλων

1

Παρατήρησε με την ομάδα σου την εικόνα και απάντησε στις ερωτήσεις.

α) Τι παρατηρείς στην εικόνα; Ποιες λεπτομέρειες ξεχωρίζουν;

.....

.....

.....

.....

β) Γράψε κάτι που σου κάνει εντύπωση.

.....

.....

.....

.....

γ) Συζητήστε τις απαντήσεις σας και κοινοποιήστε τις στην τάξη.

2

Αφού παρατηρήσεις την εικόνα, συζήτησε με την ομάδα σου και στη συνέχεια με την ολομέλεια της τάξης τα παρακάτω θέματα.

α) Αυτό το προαύλιο μοιάζει με το δικό σας ή όχι; Αν ναι, με ποιον τρόπο;

β) Σύμφωνα με την εμπειρία σας, τα κορίτσια και τα αγόρια επιλέγουν τα ίδια ή διαφορετικά παιχνίδια και αθλήματα στο προαύλιο; Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν;

γ) Τι επηρεάζει τον τρόπο που παίζουν καθώς και τα παιχνίδια και τα αθλήματα που επιλέγουν τα κορίτσια και τα αγόρια;

δ) Ποιες θα ήταν οι συνέπειες για τα ενδιαφέροντά τους, την καλλιέργεια των ταλέντων τους ή ακόμα και για τις μελλοντικές επαγγελματικές επιλογές τους αν τα αγόρια και τα κορίτσια χρησιμοποιούσαν το προαύλιο με τον ίδιο ή με διαφορετικό τρόπο;

Εκπαιδευτική εργαλειοθήκη για την υποβοήθηση της αντιμετώπισης των στερεοτύπων των φύλων, Ευρωπαϊκή Ένωση

Μαλάλα Γιουσαφζάι

Η Μαλάλα γεννήθηκε στη μικρή πόλη Μινγκόρα, στην κοιλάδα Σουάτ, στο **Πακιστάν**. Ζούσε με τη μητέρα, τον πατέρα και τα δύο της αδέρφια. Η Μαλάλα άρχισε από μικρή να φοιτά στο σχολείο που διεύθυνε ο πατέρας της και ήταν εξαιρετική μαθήτρια.

Οι Ταλιμπάν, μια ομάδα φανατικών **θρησκόληπτων**, είχαν πάρει την εξουσία στην κοιλάδα Σουάτ και προσπαθούσαν να εμποδίσουν τα κορίτσια να πηγαίνουν σχολείο. Η Μαλάλα ρωτούσε τον πατέρα της: «Γιατί δε θέλουν τη φοίτηση των κοριτσιών στο σχολείο;» «Τους τρομάζει το μολύβι», της απαντούσε εκείνος.

Όταν ήταν μόλις έντεκα χρονών, η Μαλάλα μίλησε για πρώτη φορά δημόσια για τη σημασία που είχε η εκπαίδευση για τα κορίτσια. Ακόμη και όταν οι Ταλιμπάν έγιναν πιο επιθετικοί, η Μαλάλα συνέχισε να λέει ανοιχτά τη γνώμη της.

Η Μαλάλα είναι ένα κορίτσι που δε φοβάται τίποτα. «Θα γίνω δυνατή με τη βοήθεια της γνώσης», λέει. «Μην πηγαίνετε στο σχολείο», λένε οι στρατιώτες Ταλιμπάν στα κορίτσια της κοιλάδας Σουάτ. «Μη διαβάζετε», λένε. Τα κορίτσια δεν τους δίνουν σημασία. Είναι γενναία κορίτσια.

Η σχολική τάξη είναι ηλιόλουστη και διώχνει τις απειλητικές σκιές. Όμως, έξω από το σχολείο, ένα μαύρο σύννεφο τις ακολουθεί παντού. Καθημερινά, οι Ταλιμπάν εκτοξεύουν τις απειλές τους. «Απαγορεύεται το σχολείο στα κορίτσια», λένε. Όμως η Μαλάλα είναι ένα γενναίο κορίτσι, που λέει ανοιχτά τη γνώμη της.

Έχω το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Έχω το δικαίωμα να παίζω.

Έχω το δικαίωμα να τραγουδώ.

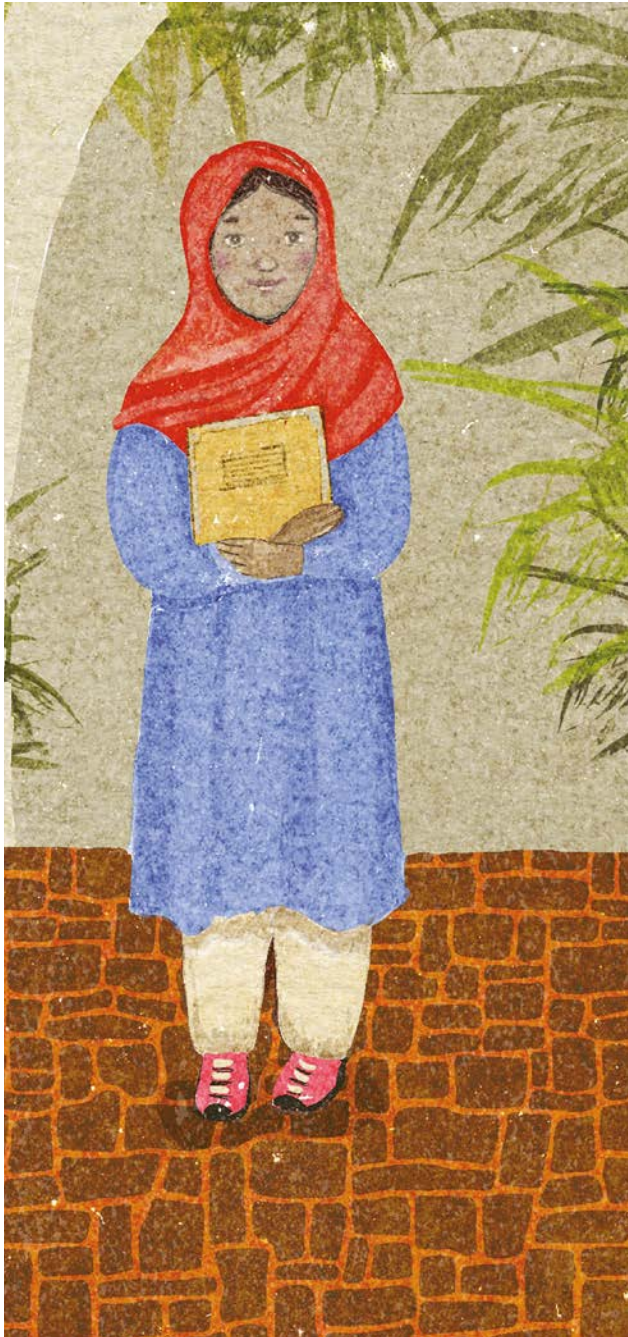
Έχω το δικαίωμα να συζητώ.

Έχω το δικαίωμα να πηγαίνω στα μαγαζιά.

Έχω το δικαίωμα **ΝΑ ΛΕΩ ΑΝΟΙΧΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΜΟΥ**. Τα γενναία κορίτσια της κοιλάδας Σουάτ ξεγελάνε τους στρατιώτες Ταλιμπάν πηγαίνοντας σχολείο με τα καθημερινά τους ρούχα. Οι στολές τους μένουν κρυμμένες στο σπίτι. Η Μαλάλα λέει και ξαναλέει ανοιχτά τη γνώμη της. «Δεν μπορούν να με εμποδίσουν. Εγώ θα μορφωθώ είτε στο σπίτι είτε στο σχολείο ή οπουδήποτε».

Δεν υπάρχει ειρήνη στην κοιλάδα Σουάτ. Οι Ταλιμπάν καίνε και ανατινάζουν τα σχολεία. Η Μαλάλα συνεχίζει να λέει ανοιχτά τη γνώμη της. «Οι φανατικοί φοβούνται τα βιβλία και τα μολύβια. Φοβούνται τις γυναίκες. Πώς τολμάνε οι Ταλιμπάν να μου στερούν το βασικό μου δικαίωμα στην εκπαίδευση;»

Η φοίτηση στο σχολείο γίνεται όλο και πιο επικίνδυνη. Τα κορίτσια πηγαionoέρχονται στο σχολείο με ένα φορηγάκι, για ασφάλεια. Ώσπου, μια μέρα, ένας στρατιώτης Ταλι-

μπάν σταματά το φορητάκι, κοιτάζει μέσα και απαιτεί να μάθει, «Ποια είναι η Μαλάλα; Μιλήστε, αλλιώς θα σας πυροβολήσω όλες». Πυροβολεί τη Μαλάλα. Το σχολικό την πηγαίνει γρήγορα στο μικρό νοσοκομείο της κοιλάδας Σουάτ. Ένα ελικόπτερο τη μεταφέρει σε ένα μεγαλύτερο νοσοκομείο, πιο μακριά. Ένα τζετ πετά πάνω από τον ωκεανό και τη μεταφέρει σε ένα ακόμη μεγαλύτερο νοσοκομείο. Παντού, οι γιατροί βάζουν τα δυνατά τους για να τη σώσουν.

Ο πυροβολισμός εναντίον της Μαλάλα γίνεται γνωστός σε όλο τον κόσμο. Οι προσευχές κοριτσιών και αγοριών, γυναικών και αντρών περιβάλλουν το προσκεφάλι της. Σιγά σιγά, η Μαλάλα ξυπνά από τον εφιάλτη. Ανοίγει τα μάτια της, παίρνει αγκαλιά ένα βιβλίο και χαμογελά. Και η φωνή της επιστρέφει.

Στα δέκατα έκτα γενέθλιά της, μπροστά σε **ηγέτες** από όλο τον κόσμο, η Μαλάλα λέει και πάλι ανοιχτά τη γνώμη της, πιο δυνατά από πριν. «Νόμιζαν ότι οι σφαίρες θα μας έκαναν να σωπάσουμε, αλλά δεν τα κατάφεραν... Ένα παιδί, ένας δάσκαλος, ένα βιβλίο, ένα μολύβι μπορούν ν' αλλάξουν τον κόσμο».

Jeanette Winter, *Μαλάλα, ένα γενναίο κορίτσι*, Παπαδόπουλος, 2015

3

Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Τι απαιτούσαν οι Ταλιμπάν από τα κορίτσια του Πακιστάν;
- β) Με ποιον τρόπο τα κορίτσια της κοιλάδας ξεγελούσαν τους Ταλιμπάν;
- γ) Περιέγραψε τον χαρακτήρα της Μαλάλα. Για την αιτιολόγησή σου χρησιμοποίησε λέξεις και φράσεις του κειμένου.

4

Γράψε τα δικαιώματα για τα οποία πάλεψε η Μαλάλα.

.....

.....

.....

.....

.....

5

«Δεν μπορούν να με εμποδίσουν. Εγώ θα μορφωθώ είτε στο σπίτι είτε στο σχολείο ή οπουδήποτε». Γιατί, κατά την άποψή σου, η Μαλάλα επέμενε στην απόκτηση μόρφωσης; Τι θα κέρδιζε στη ζωή της αν ήταν μορφωμένη;

.....

.....

.....

.....

.....

6

Ανάφερε τους λόγους για τους οποίους κάποιος δεν επιθυμεί τη μόρφωση των κοριτσιών. «Γιατί δε θέλουν τη φοίτηση των κοριτσιών στο σχολείο;» «Τους τρομάζει το μολύβι», είπε ο μπαμπάς της Μαλάλα.

.....

.....

.....

.....

.....

7

Το 2014 η Μαλάλα Γιουσαφζάι βραβεύτηκε με το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης. Παρακολούθησε αποσπάσματα από την **ομιλία της** κατά την απονομή του βραβείου. Σύμφωνα με την ομιλία της, ποιες επιλογές είχε όταν άλλαξε το καθεστώς στη χώρα της; Ποια επέλεξε;

8

«Δεν είμαι μόνο μια φωνή, είμαι πολλές φωνές», λέει στην ομιλία της. Γράψτε το αίτημα της Μαλάλα. Τι ζητά από τους πολιτικούς;

.....

.....

.....

Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη αποφάσισε την υιοθέτηση 17 Στόχων, που είναι γνωστοί ως «**Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης**», οι οποίοι εκφράζουν τις σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις, σε μια προσπάθεια να ανταποκριθούν αποτελεσματικά όλες οι χώρες στα παγκόσμια προβλήματα.

5ος στόχος: Ισότητα των φύλων

Επιτυγχάνουμε την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση όλων των γυναικών και των κοριτσιών

Ενώ ο κόσμος έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών, με τους Στόχους Ανάπτυξης της Χιλιετίας (συμπεριλαμβανομένης της ίσης πρόσβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μεταξύ αγοριών και κοριτσιών), οι γυναίκες και τα κορίτσια συνεχίζουν να υφίστανται τις διακρίσεις και τη βία σε κάθε γωνιά του κόσμου.

Η ισότητα των φύλων δεν αποτελεί μόνο ένα θεμελιώδες ανθρωπινό δικαίωμα αλλά και απαραίτητο θεμέλιο για έναν ειρηνικό, βιώσιμο και με ευημερία κόσμο.

Παρέχοντας στις γυναίκες και στα κορίτσια ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη, στην αξιοπρεπή εργασία, καθώς και ισότιμη εκπροσώπηση στις διαδικασίες λήψης πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων, ενισχύουμε τις βιώσιμες οικονομίες, παρέχοντας οφέλη στις κοινωνίες και στην ανθρωπότητα συνολικά.

<https://inactionforabetterworld.com/>

9

Διακρίσεις μπορεί όμως να γίνονται σε βάρος και των δύο φύλων: και αγοριών και κοριτσιών. Συζητήστε με την ομάδα σας προσωπικές σας εμπειρίες όπου αισθανθήκατε να γίνεται διάκριση σε βάρος σας λόγω του φύλου σας. Για παράδειγμα:

Δεν μπήκα στην ομάδα ποδοσφαίρου γιατί είμαι κορίτσι.

Δε με επέλεξαν στην ομάδα χορού γιατί είμαι αγόρι.

10

Κάθε μέλος της ομάδας να αναφέρει ένα επιχείρημα για τον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να σταματήσουμε τις διακρίσεις μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στο περιβάλλον μας.

11

Σάρωσε και δούλεψε μαζί με την ομάδα σου ένα project για τον επαγγελματικό διαχωρισμό βάσει φύλου.

Γ. Το δικαίωμα στην ειρήνη

Guernica, Πάμπλο Πικάσο, 1937

1

Σάρωσε και παρακολούθησε τον πίνακα σε τρισδιάστατη απεικόνιση.

2

Παρατήρησε τον πίνακα του Πάμπλο Πικάσο με την ομάδα σου και απαντήστε στις ερωτήσεις.

- α) Ποια χρώματα έχει χρησιμοποιήσει ο ζωγράφος;
- β) Ποιες μορφές μπορείτε να αναγνωρίσετε στον πίνακα;
- γ) Τι συναισθήματα σας προκαλεί ο πίνακας;

Ειρήνη

Τ' όνειρο του παιδιού είναι η ειρήνη.

Τ' όνειρο της μάνας είναι η ειρήνη.

Τα λόγια της αγάπης κάτω απ' τα δέντρα
είναι η ειρήνη.

Ειρήνη είναι η μυρωδιά του φαγητού το βράδυ,
τότε που το σταμάτημα του αυτοκινήτου στο δρόμο δεν είναι φόβος,
τότε που το χτύπημα στην πόρτα σημαίνει φίλος,
και το άνοιγμα του παράθυρου κάθε ώρα σημαίνει ουρανός
γιορτάζοντας τα μάτια μας με τις μακρινές καμπάνες των χρωμάτων του,
είναι η ειρήνη.

Γιάννης Ρίτσος

3

Ποια φράση επαναλαμβάνεται στο ποίημα; Γιατί;

4

Βρες και αριθμήσε τις εικόνες του αποσπάσματος όπου ο ποιητής αποδίδει τις χαρές μιας ειρηνικής ζωής.

Το πιο ακριβό όνειρο

Ο Διοκλής και ο Νικίας, δυο φίλοι αγαπημένοι, βρίσκονται στον δρόμο για το μαντείο μαζί με τον φιλόσοφο Άντιφο και τον πατέρα του Νικία, όταν ο σιδεράς τούς ενημερώνει πως η Άπειρη Χώρα, η πατρίδα τους, έπεσε στα χέρια των Κυρίαρχων.

Κατηφορίζαμε κι όσο πλησιάζαμε στην πόλη το σύννεφο μεγάλωνε, όλο και πλησιάζε, μέχρι που μπορέσαμε να δούμε στη βάση του τις φλόγες. [...]

Κοίταξα κάτω κι ας φώναζε ο Άντιφος να μείνουμε στη σκιά των δέντρων, για να ξεκουραστούμε λίγο. Τίποτα πια δεν ήταν το ίδιο. Δεν υπήρχε ούτε ουρανός, ούτε ήλιος, ούτε ορίζοντας, τίποτ' άλλο παρά μια μαυροκόκκινη αχλή.¹ Ήταν σαν να πέθανε η πόλη.

Στο μισοσκόταδο που έπεσε ξαφνικά, μπορούσα να κοιτάζω κατευθείαν τον πύρινο δίσκο χωρίς να πονούν τα μάτια μου. Λίγο μετά, διέκρινα κάτι που πάγωσε το αίμα μου. Στον πλατύ

1. **αχλή:** αραιή ομίχλη που καλύπτει την ατμόσφαιρα· καταχνιά.

δρόμο που οδηγούσε έξω απ' τη μικρή μας πατρίδα σερνόταν, σαν τεράστιο σκοτεινό ερπετό, ένα ποτάμι από ανθρώπους. Σκιές θολές, τσακισμένες, που απομακρύνονταν σιγά σιγά, ενώ έρχονταν στ' αφτιά μου από πολύ μακριά σποραδικές φωνές κι άλλοτε κραυγές που έφταναν μέχρι τον θρήνο.

Στις δυο όχθες του δρόμου, οι άνθρωποι βρίσκονταν σε μεγάλη **αναταραχή**. Έτρεχαν από δω κι από εκεί χειρονομώντας. Ήταν σαν μέλισσες σε αναποδογυρισμένη κυψέλη, που στριφογυρίζουν βουίζοντας και πασχίζουν να βρουν τη χαμένη τους τάξη. Από τις μικρές κοκκινωπές λάμπεις που άφηναν γύρω τους, κατάλαβα ότι φορούσαν κράνη και κρατούσαν όπλα.

Τα είχα χαμένα. Ο νους μου αρνιόταν να κατανοήσει άλλο, αρνιόταν να καταλάβει τις λέξεις που άκουγα, κι εκείνους τους εφιαλτικούς ήχους των τυμπάνων και της σάλπιγγας στον αέρα. Ύστερα, κοίταξα πάλι το ποτάμι των ανθρώπων που σερνόταν αργά στον δρόμο και τότε κατάλαβα, γιατί ένιωσα το στήθος μου **να σπάζει απ' τον πόνο**. Μητέρα, φώναξα μέσα μου, μητέρα! [...]

– Ορκίζομαι στον πόνο που υποφέρουμε ότι θα τους πολεμήσω! Θέλω να πεθάνουν, είπα. [...]

– Διοκλή, είπε ο Άντιφος, μίσος ένιωθαν κι αυτοί όταν έκαιγαν τον τόπο μας.

– Το ξέρω! Γιατί δεν τους τιμωρούν οι θεοί για όσα κάνουν;

Η φράση

«**να σπάζει απ' τον πόνο**» είναι:

- α) κυριολεξία.
- β) μεταφορά.

Ο Άντιφος έμεινε για λίγο σιωπηλός. Μετά σκούπισε το μέτωπό του κι είπε με κουρασμένη φωνή:

– Μην προσευχηθείς γι' αυτό παιδί μου, και μακάρι να μην το θελήσουν ποτέ οι θεοί, γιατί φοβάμαι ελάχιστοι άνθρωποι θα μείνουν ατιμώρητοι.

– Δηλαδή;

– Θα ήταν **ευλογία** για τη ζωή μας αν μισούσαμε τον πόλεμο, όχι τους ανθρώπους.

– Μισώ τον πόλεμο μ' όλη μου την ψυχή, αλλά πώς γίνεται να μη μισούμε αυτούς που λεηλατούν την πατρίδα μας και μας διώχνουν στα ξένα;

– Τη ρίζα πρέπει να βρούμε, Διοκλή!

– Ποια ρίζα;

– Αυτή που τρέφει τη βαρβαρότητα και τους πολέμους των ανθρώπων. Εύχομαι μια μέρα να καταλάβεις.

Ιφιγένεια Μαστρογιάννη,
Το πιο ακριβό όνειρο, Καλέντης, 2018

5 Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Τι δεν ήταν πια ίδιο στην πόλη;
- β) Ποιος αφηγείται την ιστορία;
- γ) Ποιοι παρατηρούν από μακριά την επίθεση στην πόλη;
- δ) Βρες τις προτάσεις του κειμένου όπου διακρίνονται τα συναισθήματα του Διοκλή για τη μητέρα του. Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

6 Μοιράστε ρόλους και παρουσιάστε στην ολομέλεια της τάξης τον διάλογο του Διοκλή με τον Άντιφο.

7 Γράψε τι διέκρινε από ψηλά ο Διοκλής και πάγωσε το αίμα του.

.....

.....

.....

.....

8 Τι εννοεί ο Άντιφος με τη φράση «Θα ήταν ευλογία για τη ζωή μας αν μισούσαμε τον πόλεμο, όχι τους ανθρώπους»;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

© www.shutterstock.com

11

Ανάπτυξε σε μία παράγραφο τι σημαίνουν τα λόγια του Βενιαμίν Φραγκλίνου:
«Δεν υπήρξε ποτέ καλός πόλεμος ή κακή ειρήνη».

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μια κουλτούρα που προωθεί την ειρήνη θα επιτευχθεί όταν οι πολίτες του κόσμου κατανοήσουν τα παγκόσμια προβλήματα, όταν θα έχουν τις ικανότητες να επιλύσουν τις συγκρούσεις και όταν αγωνιστούν για τη δικαιοσύνη χωρίς βία, όταν ζουν σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δικαιοσύνης, όταν εκτιμήσουν την πολιτισμική διαφορετικότητα, σέβονται τη Γη και ο ένας τον άλλον. Τέτοια γνώση μπορεί να αποκτηθεί με τη συστηματική εκπαίδευση για την ειρήνη.

Έκκληση της Χάγης για Εκστρατεία Παγκόσμιας Ειρήνης για την Εκπαίδευση για θέματα για την Ειρήνη

<https://www.demopaideia.gr/>

12

Με ποιον τρόπο μπορεί να κατακτηθεί μια κουλτούρα που προωθεί την ειρήνη σύμφωνα με το κείμενο;

13

Διάβασε με την ομάδα σου το παραπάνω κείμενο και καταγράψτε τους τρόπους που αναφέρει ότι μπορεί να επιτευχθεί μια ειρηνική κουλτούρα.

.....

.....

.....

.....

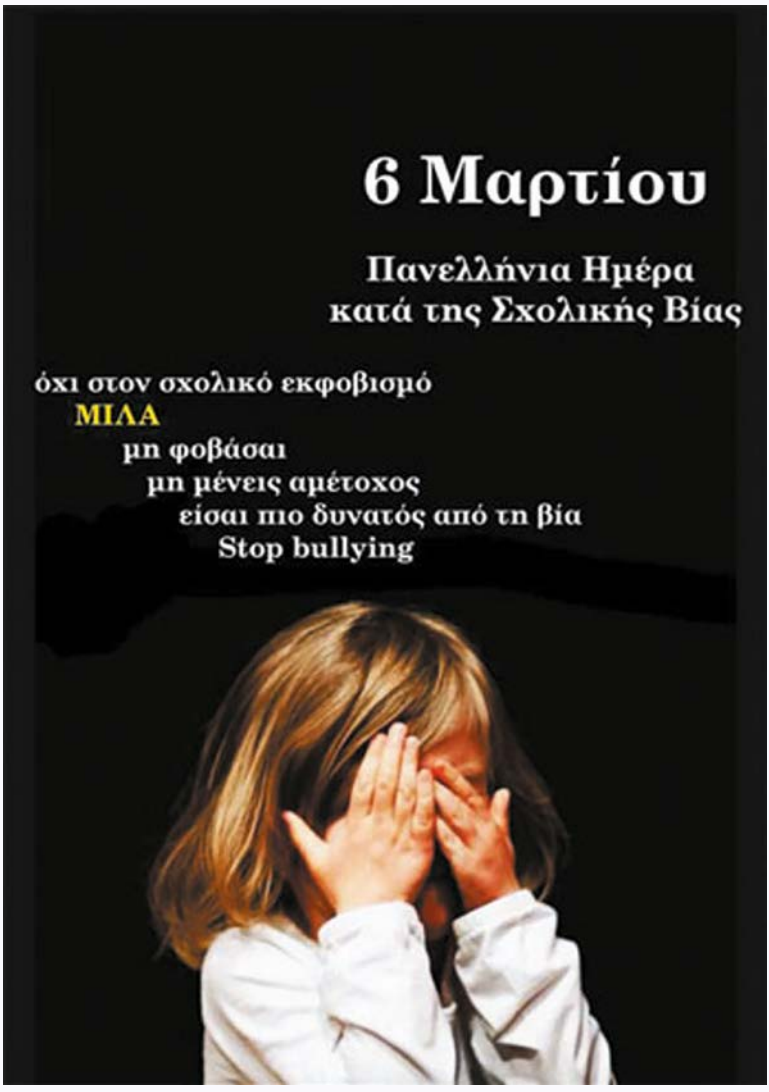
.....

Δ. Σχολικός εκφοβισμός

1 Σύμφωνα με την αφίσα, ποια ημέρα έχει καθιερωθεί ενάντια στον σχολικό εκφοβισμό;

2 Συζήτησε με την ομάδα σου και καταγράψτε περιστατικά σχολικής βίας που γνωρίζετε ή σας έχουν συμβεί. Κοινοποιήστε στην τάξη.

3 Συζήτησε με την ομάδα σου και δώστε έναν ορισμό για τον σχολικό εκφοβισμό.

.....

.....

.....

.....

4 Επιλέξτε με την ομάδα σας ένα από τα περιστατικά που καταγράψατε, μοιράστε ρόλους και παρουσιάστε το στην τάξη.

5

Παρακολούθησε την ταινία μικρού μήκους και απάντησε με την ομάδα σου για ποιους λόγους δεν είχε παρέες στο σχολείο του ο Όλιβερ.

6

Πώς πιστεύεις ότι αισθάνθηκε ο Όλιβερ όταν είδε το σύνθημα στον τοίχο του σχολείου «Ο Όλιβερ είναι φλούφλης»;

.....
.....

7

Συζητήστε με την ομάδα σου τι συνέβη και κάποια παιδιά άλλαξαν το σύνθημα στον τοίχο γράφοντας πως «Ο Όλιβερ είναι αστέρι».

Θαύμα

Ο Αύγουστος, ή Όγκι όπως τον φωνάζουν χαϊδευτικά, γεννήθηκε με μια εξαιρετικά σπάνια γενετική ανωμαλία, η οποία σε συνδυασμό με κάποια γενετική δυσπλασία είχε ως αποτέλεσμα να γεννηθεί με παραμορφωμένο πρόσωπο. Ο Όγκι για πρώτη φορά στη ζωή του καλείται να αφήσει το υπερπροστατευτικό μα και ταυτόχρονα υποστηρικτικό περιβάλλον της οικογένειάς του και τα κατ' οίκον μαθήματα και να ξεκινήσει να φοιτά στην Α΄ Γυμνασίου, στο σχολείο της γειτονιάς του.

Το ξέρω ότι δεν είμαι ένα συνηθισμένο εννιάχρονο αγόρι. Θέλω να πω, φυσικά και κάνω συνηθισμένα πράγματα. Τρώω παγωτό. Κάνω ποδήλατο. Παίζω μπάλα. Έχω ένα Xbox. Κάτι τέτοια πράγματα με κάνουν ένα συνηθισμένο παιδί. Έτσι νομίζω τουλάχιστον. Επίσης, νιώθω συνηθισμένος. Μέσα μου. Ξέρω όμως πως τα συνηθισμένα παιδιά δεν κάνουν τα άλλα συνηθισμένα παιδιά να φεύγουν τσιρίζοντας από την παιδική χαρά. Ξέρω πως τα συνηθισμένα παιδιά δεν τα κοιτάζουν παράξενα μόλις εμφανιστούν κάπου.

Αν έβρισκα ένα μαγικό λυχνάρι και μπορούσα να κάνω μια ευχή, θα ευχόμουν να είχα ένα κανονικό πρόσωπο που να μην ξεχωρίζει. Θα ευχόμουν να μπορούσα να περπατάω στον δρόμο και να μη με κοιτάζουν οι άνθρωποι κι αμέσως μετά να κάνουν πως δε με είδαν. Να τι σκέφτομαι: Ο μοναδικός λόγος που δεν είμαι συνηθισμένος είναι επειδή κανένας άλλος δε με βλέπει έτσι. [...] Επί τη ευκαιρία, με λένε Αύγουστο, χαϊδευτικά Όγκι. Δε θα σας περιγράψω πώς μοιάζω. Ό,τι και να φαντάζεστε, η πραγματικότητα είναι χειρότερη.

Μουχλιασμένο τυρί

Εδώ και λίγο καιρό παρατήρησα ότι ακόμα και τώρα, που όλοι στο σχολείο με είχαν συνηθίσει, κανένας δε με ακουμπούσε. Δεν το είχα καταλάβει, επειδή έτσι κι αλλιώς στο γυμνάσιο τα παιδιά δεν αγκαλιάζονται. Όμως την περασμένη Πέμπτη, στο μάθημα του χορού, που είναι από τα λιγότερο αγαπημένα μου, η καθηγήτρια, η κυρία Ατανάμπι, προσπάθησε να μας κάνει ζευγάρι με τη Ζιμένα Τσιν. Μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχα δει κανέναν να παθαίνει «κρίση πανικού», αν

Τι σημαίνει «αστραπιαία»;

- α) Πέφτουν αστραπές και κεραυνοί.
- β) Με μεγάλη ταχύτητα.

και είχα ξανακούσει αυτή την **έκφραση**. Είμαι βέβαιος ότι η Ζιμένα έπαθε **αστραπιαία** μια «κρίση πανικού»: ταράχτηκε φοβερά, χλόμιασε, κατέρρευσε κυριολεκτικά, κι ύστερα φέλλισε μια άσχετη δικαιολογία, ας πούμε πως έπρεπε να πάει επειγόντως στην τουαλέτα. Τέλος πάντων, η κυρία Ατανάμπι την απάλλαξε γιατί αποφάσισε να μην κάνουμε ζευγάρια.

Έπειτα χτες, στο μάθημα της Φυσικής, κάναμε πειράματα με μια τρομερά μυστηριώδη σκόνη, ώστε να κατατάξουμε κάποια ουσία στις βάσεις ή στα οξέα. Έπρεπε όλοι να θερμάνουμε τη μυστηριώδη σκόνη στον θερμαντήρα και να κάνουμε παρατηρήσεις. Κάναμε λοιπόν ένα πηγαδάκι γύρω απ' τον θερμαντήρα με τα σημειωματάριά μας στο χέρι. Τώρα, σ' αυτό το μάθημα είμαστε οχτώ μαθητές όλοι κι όλοι. Οι επτά στριμώχτηκαν από τη μια πλευρά του θερμαντήρα, ενώ ένας –εγώ– είχε άπειρο χώρο από την άλλη. Εννοείται πως το παρατήρησα, κι ευχόμουνα να μην το είχε δει η κυρία Ρούμπιν, γιατί δεν ήθελα να πει κάτι και να γίνει θέμα. Αλλά φυσικά το παρατήρησε και φυσικά είπε κάτι.

«Παιδιά, έχει πολύ χώρο απ' αυτή την πλευρά. Τρίσταν, Νίνο, πηγαίνετε από κει», είπε, και ο Τρίσταν και ο Νίνο σύρθηκαν προς το μέρος μου. Ο Τρίσταν και ο Νίνο ήταν πάντοτε αρκετά καλοί μαζί μου. Θέλω να το τονίσω αυτό. Όχι σουπέρ καλοί, ας πούμε με χαιρετούν και μου μιλάνε φυσιολογικά. Και μάλιστα δεν έκαναν απολύτως καμία γκριμάτσα που τους έστειλε η κυρία Ρούμπιν στη μεριά μου, όπως κάνουν πολλά παιδιά όταν νομίζουν ότι δεν τα βλέπω. Τέλος πάντων, όλα πήγαιναν καλά μέχρι τη στιγμή που η σκόνη του Τρίσταν άρχισε να τήκεται. Τράβηξα το αλουμινόχαρτό μου από τον θερμαντήρα και το χέρι μου τον ακούμπησε κατά λάθος για ένα κλάσμα του δευτερολέπτου. Ο Τρίσταν τινάχτηκε απότομα και σκόρπισε τη σκόνη στο πάτωμα, **συμπαρασύροντας** τα αλουμινόχαρτα και των άλλων παιδιών.

«Τρίσταν!» έμπηξε μια φωνή η κυρία Ρούμπιν. Όμως ο Τρίσταν δε νοιαζόταν ούτε για τη χυμένη σκόνη ούτε που είχε καταστρέψει το πείραμα. Το μόνο που ήθελε ήταν να τρέξει, όσο πιο γρήγορα μπορούσε, στον νεροχύτη του εργαστηρίου και να πλύνει τα χέρια του. Και τότε ήταν που κατάλαβα στα σίγουρα πως στο σχολείο μου, το Γυμνάσιο Μπίτσερ, υπήρχε πρόβλημα όταν έπρεπε ή τύχαινε να με ακουμπήσει κάποιος.

Νομίζω ότι είναι σαν «το άγγιγμα του μουχλιασμένου τυριού» που γράφει στο *Ημερολόγιο ενός σπασίκλα*. Τα παιδιά σ' εκείνη την ιστορία φοβούνται ότι θα κολλούσαν ψείρες αν άγγιζαν το μαγαιάτικο μουχλιασμένο τυρί που ήταν πεταμένο στο γήπεδο του μπάσκετ. Στο Γυμνάσιο Μπίτσερ το μαγαιάτικο μουχλιασμένο τυρί είμαι εγώ.

Raquel J. Palacio, *Θαύμα*, Παπαδόπουλος, 2013

8 Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Είναι ο Όγκι ένα συνηθισμένο παιδί;
- β) Τι εύχεται ο Όγκι; Γιατί κάνει αυτή την ευχή;
- γ) Γιατί η κυρία Ρούμπιν σχολίασε ότι κανένας μαθητής ή μαθήτρια δε στεκόταν στη μεριά που ήταν ο Όγκι;

9 Εντόπισε και υπογράμμισε με την ομάδα σου τα σημεία του κειμένου όπου φαίνεται πως συμπεράνε ο Όγκι ότι υπήρχε πρόβλημα όταν έπρεπε ή τύχαινε να τον ακουμπή-σει κάποιος.

10 Γράψε με δικά σου λόγια τι συνέβη στο μάθημα της Φυσικής.

.....

.....

.....

.....

11 Τι πρόβλημα θα υπήρχε εάν κάποιος ή κάποια ακουμπούσε τον Όγκι;

.....

.....

.....

12 Ποια είναι τα συναισθήματα και οι σκέψεις ενός παιδιού που στο σχολείο του αισθάνεται σαν «μουχλιασμένο τυρί»;

.....

.....

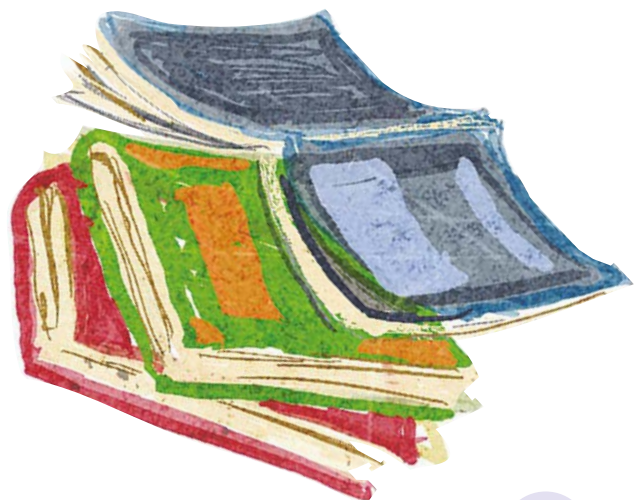
.....

.....

.....

13 Χωρίστε με την ομάδα σου το κείμενο σε παραγράφους και υπογραμμίστε σε καθεμία από αυτές τα βασικά της σημεία.

14 Σύνταξε την περίληψη του κειμένου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Στα περιστατικά σχολικής βίας και εκφοβισμού πρωταγωνιστές είναι:

- α)** ένας «θύτης» (ή περισσότεροι «θύτες»)
- β)** ένας μαθητής «θύμα» (ή/και περισσότερα «θύματα»)
- γ)** οι παρατηρητές βίας.

15 Στις παρακάτω συνθήκες σχολικού εκφοβισμού αναγνώρισε τους πρωταγωνιστές του.

Στα διαλείμματα δυο κορίτσια γελάνε και κοροϊδεύουν μια συμμαθήτριά τους, την Κ. Η Κ. δεν ντύνεται με «μοντέρνα ρούχα» όπως οι άλλες μαθήτριες και φορά γυαλιά μυωπίας. Τα υπόλοιπα παιδιά γελάνε και δεν την κάνουν παρέα. Η Κ. νιώθει μόνη χωρίς φίλους στο σχολείο.

Σε ένα δημοτικό σχολείο, ο Γ., μαθητής της Ε' τάξης, ήταν συχνά στόχος ενός άλλου μαθητή, του Π., που τον πείραζε και τον κοροϊδευε καθημερινά. Οι προσβολές συμπεριλάμβαναν χλευασμούς για την εμφάνιση του Γ. και απειλές για σωματική βία. Ο Γ. δεν έλεγε στους δασκάλους ή στους γονείς του για το πρόβλημα, καθώς φοβόταν. Οι συμμαθητές του Γ. έβλεπαν τις απειλές που δεχόταν, αλλά δεν έκαναν τίποτα για να τον βοηθήσουν.

19

Περιγράψτε ένα περιστατικό σχολικού εκφοβισμού μέσα από τα μάτια **(α)** του θύματος, **(β)** του θύτη και **(γ)** του παρατηρητή.

θύμα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

θύτης

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

πα-
ρατη-
ρητής

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Σε ποιον βαθμό έμαθα:	1	2	3	4	5
• Τι σημαίνει φυλετική διάκριση και τους αγώνες εξάλειψής της.					
• Την αξία της ισότητας των φύλων.					
• Για το δικαίωμα στην ειρήνη.					
• Πώς να αντιμετωπίζω τον σχολικό εκφοβισμό.					
• Να εκφράζω την άποψή μου για σημαντικά ανθρώπινα ζητήματα.					
• Να γράφω μία ομιλία.					
• Να γράφω μία περιλήψη.					
Τι μου άρεσε στην ενότητα «Ενεργός πολίτης».					
Τι δε μου άρεσε στην ενότητα «Ενεργός πολίτης».					

1 = καθόλου 2 = πολύ λίγο 3 = μέτρια 4 = πολύ 5 = πάρα πολύ

2η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

- Α. Ταξίδια
με ποταμόπλοια
- Β. Ταξιδεύοντας
σε ράχες
- Γ. Ριψοκίνδυνα ταξίδια
- Δ. Επαναληπτική
ενότητα

Σε αυτή την ενότητα:

- Θα ταξιδέψεις σε μεγάλα ποτάμια του κόσμου.
- Θα γνωρίσεις τη μεγαλύτερη σιδηροδρομική γραμμή της Αυστραλίας.
- Θα ταξιδέψεις στα έγκατα της γης μέσα από κρατήρες ηφαιστειών.
- Θα διαβάσεις χάρτες.
- Θα οργανώσεις μαζί με την ομάδα σου ένα ταξίδι σε ράχες.
- Θα αναπτύξεις επιχειρήματα για να αιτιολογήσεις την άποψή σου.

 Λέξεις-κλειδιά

ταξιδιωτικά μέσα, γνωριμία με τόπους
και φυσικά φαινόμενα

Ταξιδεύοντας με ποταμόπλοια

Ταξιδεύοντας με τρένα

Ταξίδι
στην ηφαιστειακή
Ισλανδία

Α. Ταξίδια με ποταμόπλοια

Maiden rock: Mississippi River

Το ποταμόπλοιο είναι ένας ιδιαίτερος ναυπηγικός τύπος πλοίου προορισμένο να εκτελεί ποταμοπλοΐα. Πρόκειται για πλοίο πλατύ με μικρό βύθισμα, χωρίς καρίνα, που χρησιμοποιείται για μεταφορές μέσα σε ποτάμια, εκεί όπου τα κανονικά πλωτά δεν μπορούν να ταξιδέψουν λόγω βάρους. Η κίνηση των ποταμόπλοιων γίνεται με μηχανές κυρίως, αλλά μερικές φορές και με ρυμούλκηση ή πρόωση από άλλα πλωτά, οπότε ονομάζεται απλώς ποταμοφορτηγίδα.

Στην Κεντρική Ευρώπη υπάρχει ένα μεγάλο δίκτυο από ποτάμια και κανάλια που είναι κατάλληλα για ποταμόπλοια και η μεταφορά στο ποτάμι αποτελεί ένα σημαντικό μεταφορικό μέσον. Σε τροπικά δάση το ποτάμι είναι πολλές φορές ο μοναδικός τρόπος για τη μεταφορά εμπορευμάτων, όπως στο Κογκό ή παλαιότερα στον Αμαζόνιο.

www.hellenicaworld.com

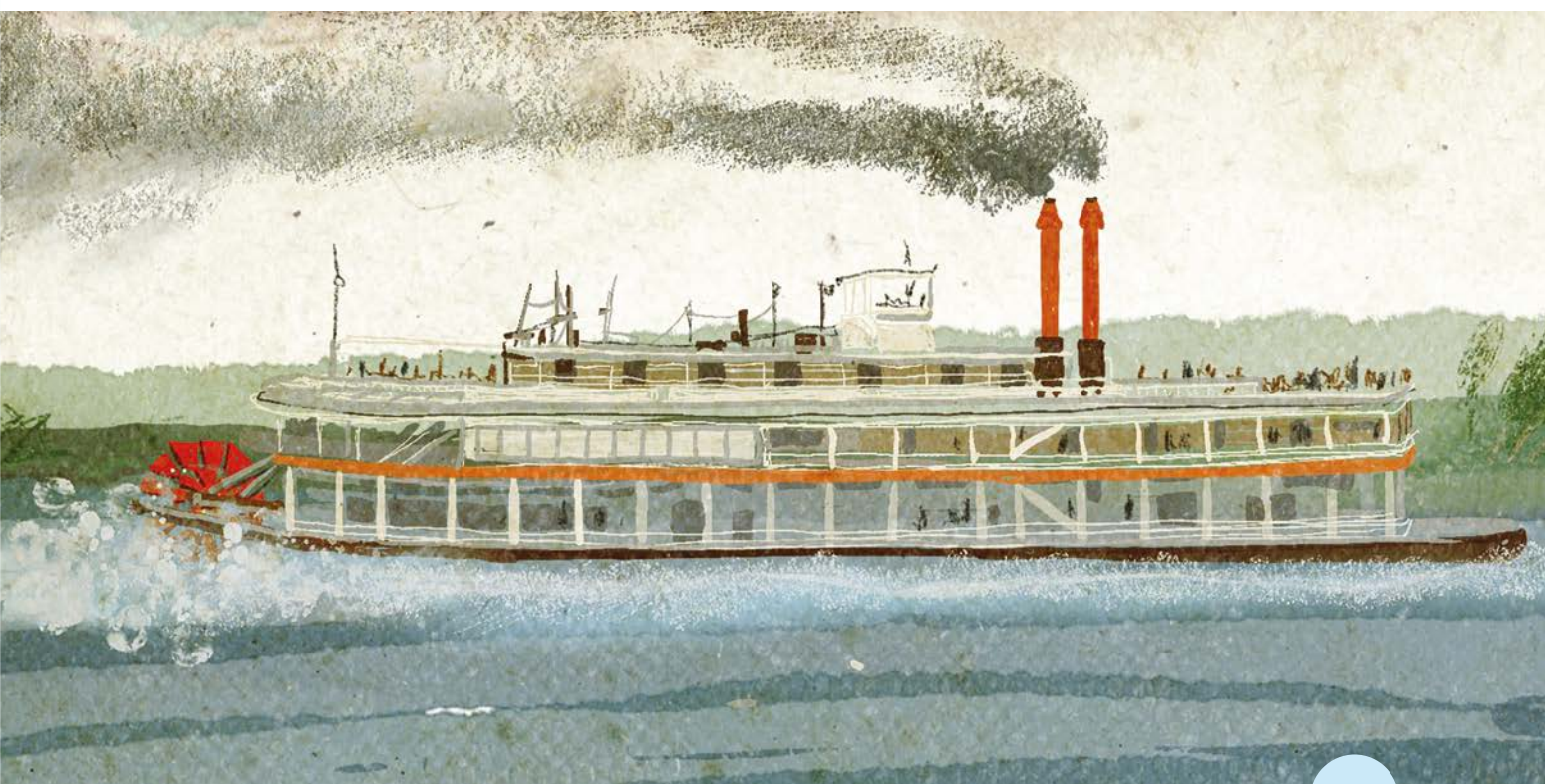
Καράβια που έπαιξαν με τη φωτιά

Δεν είναι εύκολο να φτιάξεις από την αρχή μια καινούργια χώρα. Χρειάζεσαι γη. Και ανθρώπους που να θέλουν να την κατοικήσουν, να χτίσουν τα χωριά και τις πόλεις της, να καλλιεργήσουν τα χωράφια της. Χρειάζεσαι τροφή και νερό, πέτρα, μέταλλο και ξυλεία. Χρειάζεσαι σχολεία, τέχνες και εμπόριο.

Για να τα καταφέρεις, όμως, πρώτα απ' όλα χρειάζεσαι δρόμους! Και τους πιο μεγάλους δρόμους, τους πιο γρήγορους, δεν τους άνοιξαν οι άνθρωποι. Τους βρήκαν έτοιμους. Φτιαγμένους από τη φύση. Από το νερό της βροχής που κυλάει από τα βουνά και διατρέχει τις κοιλάδες. Τα **ποτάμια** ήταν οι πρώτοι δρόμοι των ανθρώπων! Οι πιο μεγάλοι, οι πιο γρήγοροι, αυτοί που έφταναν πιο μακριά.

Οι Αιγύπτιοι όταν έφτιαχναν τον πολιτισμό τους είχαν τον Νείλο, οι Βαβυλώνιοι τον Τίγρη και τον Ευφράτη, οι Κινέζοι τον Γιανγκτσέ, τον κίτρινο ποταμό. Κι οι άποικοι, που πριν από διακόσια χρόνια έφτιαχναν τη χώρα που σήμερα λέμε Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, βρήκαν έτοιμο τον πιο απίστευτο δρόμο του κόσμου: τον ποταμό Μισισιπή.

Και τι δεν είχε αυτός ο δρόμος: στενάκια και δρομάκια και **διακλαδώσεις** που έφταναν σχεδόν σε κάθε σημείο της χώρας από τον Βορρά ως τον Νότο! Και παραπόταμους ολόκληρες λεωφόρους: τον Μισούρι, τον Άρκανσο, το Οχάιο. Ο Μισισιπής ένωνε πόλεις και χωριά, πότιζε χωράφια, μετέφερε ανθρώπους και εμπορεύματα πάνω σε βάρκες και σχεδίες.

Οι ποταμοί, όμως, δεν είναι σαν τους δρόμους των ανθρώπων. Δε χαρίζονται. Δεν πάνε όπου θέλει ο ταξιδιώτης. Πάνε μόνο όπου θέλουν εκείνοι. Κι όλοι οι ποταμοί του κόσμου σε ένα μέρος θέλουν να πάνε: στη θάλασσα. Αν θέλεις να ταξιδέψεις από το Σεντ Λούις στη Νέα Ορλεάνη, από τον Βορρά προς τον Νότο, τότε εντάξει. Φορτώνεις σε μια βάρκα τις αποσκευές και τα εμπορεύματά σου και αφήνεις τον Μισισσιπή να σε πάει γρήγορα και ξεκούραστα στον προορισμό σου. Αν όμως θέλεις να γυρίσεις; Να πας ανάποδα; Πώς θα κωπηλατήσεις τη βάρκα σου κόντρα στο δυνατό ρεύμα του ποταμού; Πού θα βρεις τη δύναμη να τα βάλεις με τον μεγάλο Μισισσιπή;

Τη βρήκαν οι άνθρωποι τη δύναμη. Πάντα βρίσκουν τη δύναμη. Έφτιαξαν καράβια ειδικά για το ποτάμι και τα είπαν ποταμόπλοια. Κι έκρυσαν μέσα στα αμπάρια τους μια αληθινή φωτιά. Την ολοκαίνουργια εφεύρεσή τους, την ατμομηχανή. Οι ναύτες, που τους έλεγαν θερμαστές, τάζαν με κάρβουνο τη φωτιά που έκαιγε μέσα σε μεγάλα καζάνια. Η φωτιά ζέσταινε νερό. Ο ατμός που έβγαινε από το νερό που έβραζε, περνούσε μέσα από σωλήνες, και με τη δύναμή του γύριζε έναν τεράστιο τροχό στα πλάγια του ποταμόπλοιου. Αυτός ο τροχός έκανε κουπί όσο χίλιοι κωπηλάτες, και κινούσε το ποταμόπλοιο κόντρα στο ρεύμα του Μισισσιπή.

Τα ποταμόπλοια τα έφτιαχναν από ξύλο κι έφταναν ως και τα εκατό μέτρα μήκος! Είχαν πανύψηλα φουγάρα, μικρά κατάρτια για να ανεβοκατεβάζουν τις σκάλες των επιβατών, τις πασαρέλες, και μεγάλους χώρους στα καταστρώματά τους, σαλόνια με αναπαυτικούς καναπέδες, εστιατόρια και καμπίνες για να αναπαύονται και να ψυχαγωγούνται οι επιβάτες, ώσπου να φτάσουν στον προορισμό τους. Και πάνω από όλα τα καταστρώματα, δέσποζε η μικρή γέφυρα απ' όπου ο πιλότος τιμόνευε το ποταμόπλοιο.

Στην αρχή τα ποταμόπλοια ήταν ένα-δύο. Μετά δεκάδες και μετά χιλιάδες. Οι άνθρωποι, τα αγαθά, τα νέα, οι ιδέες ταξίδευαν τώρα και προς τον Βορρά της νέας αυτής χώρας. Άνοιγαν καινούργιες δουλειές, έφτιαχναν νέες πολιτείες. [...] Μπορεί τα ποταμόπλοια να έπλεαν σε γλυκό νερό, αλλά οι ναύτες τους δεν ήταν καθόλου «ναύτες του γλυκού νερού». Ειδικά οι πιλότοι. Ήταν οι πιο σημαντικοί άνθρωποι πάνω στο πλοίο. [...] Οι ήρωες των ποταμόπλοιων! Το ποτάμι δεν είναι ανοιχτή θάλασσα να βάζεις την **πλώρη** στον προορισμό σου και να πηγαίνεις. Το ποτάμι είναι δρόμος. Με στροφές και εμπόδια. Πρέπει να τον ξέρεις απέξω κι ανακατωτά. Και το κυριότερο, πρέπει να προσέχεις τα ρηχά. Τα ποταμόπλοια δε φοβούνται τα βαθιά νερά σαν τους ανθρώπους. Τα ρηχά φοβούνται. Οι ναύτες τους κάθε τόσο ρίχνουν στο νερό το σκαντάγιο, μια βολίδα δεμένη με ένα σκοινί, να δουν πόσο βαθιά είναι τα νερά κι αν χωράει το πλοίο να περάσει, κι αμέσως ενημερώνουν τον πιλότο. Κι έπειτα είναι και τα εμπόδια, οι στροφές, οι διακλαδώσεις, τα λιμάνια, τα άλλα ποταμόπλοια...

Το αντίθετο της «πλώρης» είναι:
α) πασαρέλα.
β) πρύμνη.

Μαρία Αγγελίδου – Αντώνης Παπαθεοδούλου, *Καράβια που έπαιξαν με τη φωτιά*, Ίκαρος, 2018

1 Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Ποιους δρόμους χρησιμοποίησαν πρώτα οι άνθρωποι και ποιο μέσο χρησιμοποίησαν για τη μετακίνησή τους σε αυτούς;
- β) Ποιοι μεγάλοι ποταμοί συνέβαλαν στη διαμόρφωση σπουδαίων πολιτισμών από την αρχαιότητα; Ποιους άλλους σημαντικούς ποταμούς γνωρίζεις;
- γ) Πώς κατάφερε ο άνθρωπος να κινείται με ένα πλοίο αντίθετα στη ροή του ποταμού;

2 Πώς περιγράφεται το ποταμόπλοιο στο κείμενο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ποταμών;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ζήσε με το πάσο σου, πάνω σε ένα ατμόπλοιο του Μισισσιπή

Κάνε μια κρουαζιέρα με ένα αργόσυρτο ατμόπλοιο στα αγροκίνητα νερά του ποταμού Μισισσιπή. Είναι ο πιο **ταιριαστός** τρόπος να εξερευνήσεις τον αμερικανικό Νότο.

Η αργοπορία είναι τρόπος ζωής εδώ. Το ζεστό και υγρό κλίμα κατευνάζει κάθε παρόρμηση για βιασύνη. Οι άνθρωποι μιλούν χαλαρά, τραβώντας την κάθε λέξη. Ακόμη και το περίφημο ψητό κρέας του Νότου γίνεται αργά και σε χαμηλή φωτιά.

Η **«Αμερικόνα Βασίλισσα»** είναι ένα σύγχρονο αντίγραφο των κομψών ατμόπλοιων που γλιστρούσαν στα νερά του Μισισσιπή τον 19ο αιώνα. Μια ατμομηχανή δίνει κίνηση στην τεράστια κυκλική προπέλα της πρύμνης. Τα δύο ψηλόλιγνα φουγάρα στο μπροστινό μέρος διπλώνουν για να χωρούν να περάσουν κάτω από τις χαμηλές γέφυρες. Όταν κάθεται σε κάποια από τις λευκές κουνιστές πολυθρόνες με ένα ποτήρι παγωμένη λεμονάδα στο χέρι, νιώθεις σαν ένας αυθεντικός Νότιος που βλέπει τον κόσμο να πηγαиноέρχεται αργά μπροστά στη βεράντα του.

Ο Μισισσιπής είναι **συνυφασμένος** με την Ιστορία και τη μυθολογία του Νότου. Η μουσική τζαζ και τα μπλουζ ταξίδεψαν μέσα από το ποτάμι στην υπόλοιπη Αμερική. Η Γκρέισλαντ, η κεντρική έπαυλη που έζησε και πέθανε ο Έλβις Πρίσλεϊ, βρίσκεται κοντά στις όχθες του. Μπορείς να δεις τις βαμβακοφυτείες και τις χλιδάτες επαύλεις που στέγαζαν τους ιδιοκτήτες

τους. Η απλήρωτη εργασία των σκλαβωμένων ανδρών και γυναικών χρηματοδοτούσε αυτή την αδικία για εκατοντάδες χρόνια. Οι αλιγότερες παραδοκούν μέσα σε δύσβατα δάση, βάλτους και εκβολές. Ο Μισισιπής έχει ένα σωρό παρατσούκλια που δίνουν φτερά στη φαντασία. Γέρος Ποταμός. Μέγας Λασπερός. Γερο-Μπλε. Σχεδόν βλέπεις με τα μάτια της φαντασίας σου ένα αγόρι να ταξιδεύει πάνω σε μια ξύλινη σχεδία, όπως ο **Χάκλμπερι Φιν**, ο ήρωας του Μαρκ Τουέιν.

Καθώς η ρόδα γυρνά μέσα στο νερό και ο καπνός από τα φουγάρα σηκώνεται ψηλά, νιώθεις τα γρανάζια της Ιστορίας να σε ωθούν απαλά από το παρελθόν στο παρόν και έπειτα πάλι πίσω. Μία μονάχα απορία στριφογυρνά στο μυαλό σου: Πού πάμε μετά;

Καρλ Ονορέ, *Το ταξίδι είναι που μετράει*, Πατάκης, 2023

Αναζήτησε τον ήρωα **Χάκλμπερι Φιν** στα βιβλία του Μαρκ Τουέιν *Οι περιπέτειες του Χάκλμπερι Φιν* και *Οι περιπέτειες του Τομ Σόγιερ*.

4

Πώς περιγράφεται στο κείμενο η ζωή στον Μισισιπή;

5

Βρες στο κείμενο τα παρατσούκλια που έδωσαν οι άνθρωποι στον ποταμό Μισισιπή και συζήτησε με την ομάδα σου για ποιον λόγο τα επέλεξαν οι άνθρωποι.

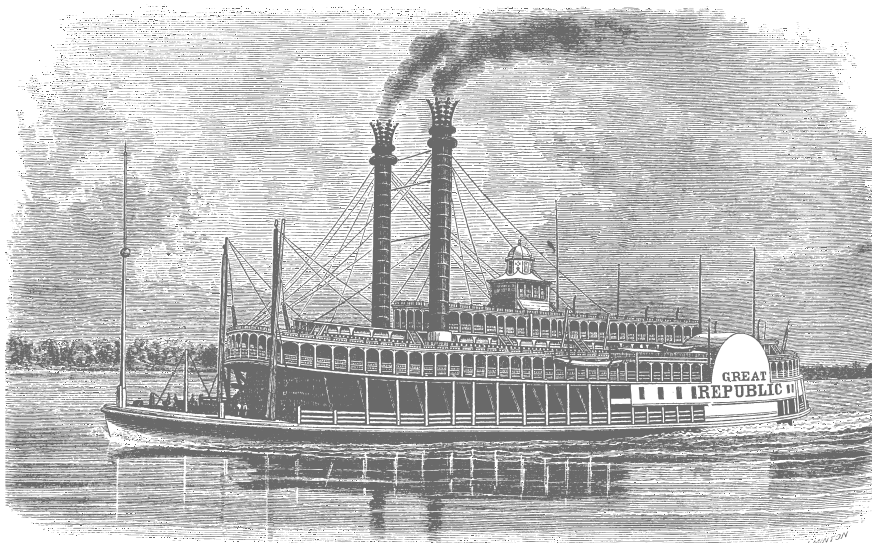
6

Σάρωσε για να μάθεις περισσότερα για τον ποταμό Μισισιπή.

7

Σάρωσε για να δεις πώς σκέφτονται να γνωρίσουν τον Μισισιπή ο Θόδωρος και ο Γιάννης.

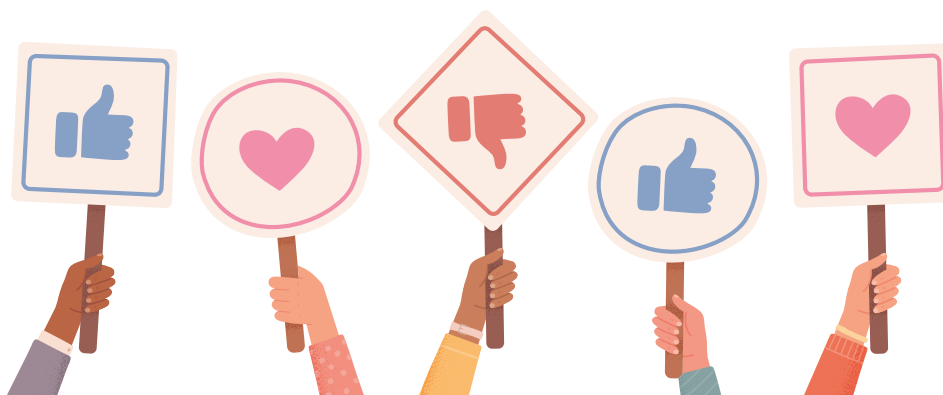
© www.shutterstock.com

8

Κάνε με την ομάδα σου μία λίστα με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που μπορεί να έχει η επιλογή μιας εκδρομής με ποταμόπλοιο, όπως αυτή που είδες στο παραπάνω βίντεο, μέσω διαδικτύου, και παρουσιάστε τα αποτελέσματα στην τάξη.

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα

© www.shutterstock.com

Β. Ταξιδεύοντας σε ράγες

© <https://www.loc.gov/>

Σταθμός τρένου, Αστεριάδης Αγήνωρ, 1968

Ένα βράδυ στο σταθμό

Τι θλιβερό πράμα ο Σταθμός,
που μόλις να 'χει φύγει το τρένο.
Ούτε στιγμή, μόλις που εδώ
στις ράγες του βαριά σταματημένο

και πηγαινοέρχονταν γοργά,
ανίδα γελώντας ταξιδιώτες.
Κι' όσοι που μέινανε κι' αυτοί
δεν έχουνε την όψη τους σαν τότες.

Η άδεια θέση κ' η σιωπή
μες στο Σταθμό που του 'φυγε το τρένο.
Κι' αυτοί που μέινανε σκορπούν
κ' έχουν το βήμα το αποφασισμένο

όσων τη μοίρα ακολουθούν.
Κάθε φορά τους φεύγει κι' από κάτι
και κείνοι μένουν στο Σταθμό
λυγίζοντας το θολωμένο μάτι.

[...]

Μαρία Πολυδούρη

1 Διάβασε το ποίημα και απάντησε στις ερωτήσεις.

- Γιατί πιστεύεις ότι υπάρχει θλίψη και σιωπή σε έναν σταθμό τρένου;
- Περίγραψε αν και για ποιον λόγο θα αισθανόταν κανείς χαρά στον σταθμό ενός τρένου.

Γκαν: Από την Αδελαΐδα στο Ντάρχουιν

Το απέραντο, απομακρυσμένο και καυτό «Κόκκινο Κέντρο» της αυστραλιανής ενδοχώρας κάνει το ταξίδι με το Γκαν να μη μοιάζει με οποιοδήποτε άλλο. Οι Ευρωπαίοι άποικοι που κατασκεύασαν τη σιδηροδρομική γραμμή βόρεια της Νότιας Αυστραλίας έφτασαν εκεί στις αρχές του 19ου αιώνα και πήραν στα χέρια τους τη γη που ανήκε στους **αυτόχθονες** για δεκάδες χιλιάδες χρόνια. Αυτή η σιδηροδρομική γραμμή αφηγείται την ιστορία της Αυστραλίας, του απίθανου λαού της, του κλίματος και των ζώων της.

Στην καρδιά του Κόκκινου Κέντρου βρίσκεται το Ουλουρού, ένας τεράστιος αμμώδης βράχος ηλικίας μισού δισεκατομμυρίου ετών. Για τους **Αβορίγινες** που ζουν στην περιοχή θεωρείται ιερός τόπος, ενώ υπάρχουν πολλές εκδοχές σχετικά με την προέλευσή του. Λέγεται ότι αν κάποιος πάρει κάτι από το Ουλουρού θα είναι καταραμένος.

Αβορίγινες είναι οι ιθαγενείς πληθυσμοί της Αυστραλίας.

Άλις Σπρινγκς: αυτή η πόλη βρίσκεται στην καρδιά της Αυστραλίας, κοντά στον ποταμό Τοντ, που το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου είναι ξερός. Ο ποταμός πήρε το όνομά του από τον Σερ Τσαρλς Τοντ, που **κατασκεύασε** τον τηλεγράφο που συνέδεε την Αδελαΐδα με το Ντάρχουιν. Η σιδηροδρομική γραμμή ακολουθεί την ίδια πορεία. Όσο για την πόλη, πήρε το όνομά της από τη σύζυγο του Τοντ, Άλις. Ο σιδηρόδρομος μεταφέρει προϊόντα από τον Νότο στο λιμάνι του Ντάρχουιν, που συνδέει την Αυστραλία με την Ασία και τον υπόλοιπο κόσμο. Στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου αυτό το λιμάνι έπαιξε τόσο σημαντικό ρόλο που ένα ιαπωνικό αεροσκάφος βομβάρδισε και κατέστρεψε ολόκληρη την πόλη.

Η Αδελαΐδα ιδρύθηκε το 1836 από Βρετανούς αποίκους και πήρε το όνομά της από τη σύζυγο του βασιλιά Γουλιέλμου Δ΄. Πριν από την άφιξη των Βρετανών οι ιθαγενείς Κάουρνα αποκαλούσαν την περιοχή Ταρντανιάνγκα, που σημαίνει «η γη του κόκκινου καγκουρό». Οι Ευρωπαίοι άποικοι άλλαξαν τα ονόματα πολλών τοποθεσιών. Σήμερα οι Αρχές έχουν υιοθετήσει το σύστημα της διπλής ονομασίας – παραδοσιακά και αποικιακά ονόματα.

Για να κατασκευαστεί η σιδηροδρομική γραμμή που συνέδεε την Αδελαΐδα με το Ντάρχουιν χρειάστηκαν 120 χρόνια. Η πρώτη γραμμή από την Αδελαΐδα ξεκίνησε το 1878 και 50 χρόνια αργότερα έφτασε στις Πηγές Άλις. Η αρχική γραμμή της σιδηροδρομικής γραμμής ήταν δύσκολο έργο λόγω της έντονης ζέστης, των πλημμυρών αλλά και των τερμιτών. [...] Η διαδρομή ακολουθούσε την τηλεφωνική γραμμή από την Αδελαΐδα μέχρι το Άλις Σπρινγκς, που διευκόλυνε την επικοινωνία της Αυστραλίας με τον υπόλοιπο κόσμο. Το τρένο είχε μια πλατφόρμα με εξοπλισμό και κρεβάτια ώστε το πλήρωμα και οι επιβάτες να επισκευάζουν τη γραμμή κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Οι καθυστερήσεις στα δρομολόγια ήταν πολύ συνηθισμένες – κάποτε υπήρξε καθυστέρηση τριών ολόκληρων μηνών!

Το Γκαν ήταν σημαντικό εμπορικό κέντρο για σχεδόν 100 χρόνια, όμως το αμμώδες έδαφος και οι πλημμύρες προκαλούσαν αστάθεια στη γραμμή, με αποτέλεσμα το 1980 να κατασκευαστεί νέα γραμμή. Το τελευταίο τμήμα της γραμμής στο Ντάργουιν ολοκληρώθηκε το 2004.

Σαμ Σέτζμαν, *Απίθανα ταξίδια*, Μίνωας, 2023

2

Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Ποιοι είναι οι Αβοριγίνες;
- β) Ποιες πόλεις συνδέει η σιδηροδρομική γραμμή που κατασκεύασαν οι Ευρωπαίοι;

3

Βρες στον χάρτη τις πόλεις που αναφέρονται στο κείμενο και σχεδίασε με το μολύβι σου τη σιδηροδρομική γραμμή Γκαν.

4 Βάλε ✓ στο σωστό κουτάκι.

	Σ	Λ
α) Για τον ιερό βράχο Ουλουρού επικρατούν προλήψεις και δεισιδαιμονίες.		
β) Την πόλη Άλις Σπρινγκς διασχίζει ο ορμητικός ποταμός Τοντ.		
γ) Η χάραξη της σιδηροδρομικής γραμμής από την Αδελαΐδα μέχρι το Ντάρ-γουιν ακολούθησε την ήδη υπάρχουσα τηλεπικοινωνιακή γραμμή.		
δ) Οι Ευρωπαίοι άποικοι της Αυστραλίας χρησιμοποίησαν το σύστημα της διπλής ονομασίας –παραδοσιακά και αποικιακά ονόματα– για τις πόλεις.		

5 Γιατί ο σιδηρόδρομος Γκαν αποτέλεσε σημαντικό κατασκευαστικό έργο; Δικαιολόγησε την απάντησή σου.

.....

.....

.....

.....

.....

6

Ποιοι ήταν οι λόγοι για τους οποίους καθυστέρησε η κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής που συνδέει τον Βορρά με τον Νότο της Αυστραλίας;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7

Επίλεξε τη σωστή απάντηση.

- Ποιους δρόμους χρησιμοποίησαν πρώτα οι άνθρωποι και ποιο μέσο χρησιμοποίησαν για τη μετακίνησή τους σε αυτούς;
 - α) Το Ντάργουιν στην Άλις Σπρινγκς.
 - β) Το Ντάργουιν στην Αδελαΐδα.
 - γ) Από την Αδελαΐδα στην Άλις Σπρινγκς.
- Η σιδηροδρομική γραμμή Αδελαΐδα - Ντάργουιν κατασκευάστηκε από
 - α) τους ιθαγενείς Αβορίγινες.
 - β) τους Ευρωπαίους αποίκους.
 - γ) τους Ευρωπαίους αποίκους σε συνεργασία με τους τους ιθαγενείς Αβορίγινες.
- Το αποικιακό όνομα της Αδελαΐδας ήταν
 - α) Αβορίγινες.
 - β) Κάουρνα.
 - γ) Ταρντανιάνγκα.
- Το Ντάργουιν υπήρξε σημαντική εμπορική πόλη λόγω
 - α) του λιμανιού του.
 - β) της σιδηροδρομικής σύνδεσής του με τη νότια Αυστραλία.
 - γ) του λιμανιού του και της σιδηροδρομικής σύνδεσής του με τη νότια Αυστραλία.

3 ημέρες στο τρένο Γκαν

Ταξιδέψτε από το νότιο προς το βόρειο τμήμα της Αυστραλίας (ή το αντίστροφο) στο μεγαλύτερο ταξίδι με τρένο Βορρά - Νότου στον κόσμο.

© www.australia.com

8

Σάρωσε πάνω στις πόλεις του χάρτη για να μάθεις περισσότερα για το ταξίδι με τρένο στην ενδοχώρα της Αυστραλίας.

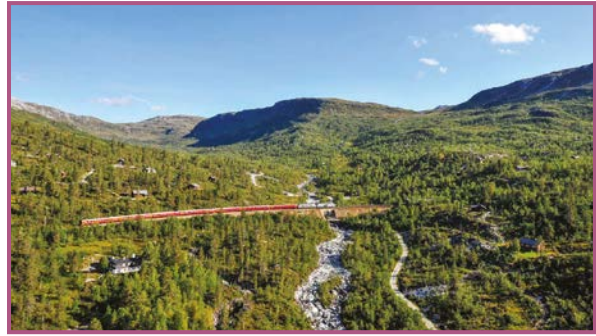
Πηγή: www.australia.com

Ταξιδεύοντας σε ράγες

© switzerlandtravelcentre.com

Bernina express, Ελβετία

© www.fjordtravel.no

The Bergen line, Νορβηγία

© http://www.arttravel.gr

Rocky mountaineer, Καναδάς

© http://www.arttravel.gr

Rovos Rail, Αφρική

© www.cruisetrain-sevenstars.jp

Seven Stars in Kyushu, Ιαπωνία

© www.luxurytraintickets.com

Hiram Bingham, Περου

9

Επίλεξε με την ομάδα σου ένα «ταξίδι σε ράγες», αναζητήστε πληροφορίες, οργανώστε το και παρουσιάστε το στην τάξη.

Γ. Ριψοκίνδυνα ταξίδια

© www.shutterstock.com

Τουρίστες παρακολουθούν την έκρηξη ηφαιστείου

1

Σάρωσε για να παρακολουθήσεις την έκρηξη ενός ηφαιστείου.

«Τα ηφαίστεια είναι μία από τις δυνάμεις της φύσης που είναι πέραν του ανθρώπινου ελέγχου. Κάποιος μπορεί να ανασάνει το τοξικό αέριο, να ακούσει τους ήχους που κάνει η γη, να νιώσει από κοντά τη δύναμη της γης», εξηγεί στο CNN η Έιμι Ντόνοβαν, γεωγράφος στο πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ, για την έλξη που ασκούν τα ηφαίστεια στους ταξιδιώτες. Ωστόσο, αν και οι κίνδυνοι είναι γνωστοί και χιλιοειπωμένοι, ολοένα και περισσότεροι ταξιδιώτες **αψηφούν τους κινδύνους** και τις απαγορεύσεις των αρχών, ώστε να βρεθούν όσο πιο κοντά γίνεται στην ενεργό **ηφαιστειακή δράση**, βάζοντας σε κίνδυνο όχι μόνο τους ίδιους αλλά και τους ανθρώπους που σπεύδουν στη διάσωσή τους.

www.tour-market.gr

Ταξίδι στο κέντρο της γης

Ο Ιούλιος Βερν με το Ταξίδι στο κέντρο της γης δικαιώνει τον τίτλο του ως πατέρα του μυθιστορήματος επιστημονικής φαντασίας. Όλα αρχίζουν όταν ο καθηγητής της ορυκτολογίας Όττο Λίντενμπροκ, ανοίγοντας ένα παμπάλαιο χειρόγραφο βιβλίο, βρίσκει ένα κωδικοποιημένο σημείωμα του περίφημου αλχημιστή Άρνε Σακνούσεμ, στο οποίο έγραφε ότι κατόρθωσε να φτάσει στο κέντρο της γης. Ο καθηγητής πείθει τον ανιψιό και βοηθό του, τον Άξελ, να επαναλάβουν τον άθλο του Σακνούσεμ. Θα τους συνοδεύσει ένας Ισλανδός οδηγός, ο Χανς, λιγομίλητος και εξαιρετικά ψύχραιμος μπροστά στα εμπόδια που θα συναντήσουν.

Σε λίγο είχαμε αφήσει πίσω μας το Στάπι και ανηφορίζαμε τον ορεινό όγκο του Σνέφελ, που υψωνόταν χίλια εφτακόσια περίπου μέτρα πάνω από τη θάλασσα.

Προχωρούσαμε αμίλητοι ο ένας πίσω από τον άλλον με αρχηγό τον Χανς. Έτσι, είχα την ευκαιρία να παρατηρήσω τα **ορυκτολογικά** αξιοπερίεργα που συναντήσαμε στην πορεία μας και να αναπλάσω ολόκληρη τη γεωλογική ιστορία της Ισλανδίας.

Το νησί φαινόταν ότι είχε ξεπηδήσει από τα βάθη της θάλασσας σε σχετικά ύστερη εποχή. Είναι πολύ πιθανό να χρωστάει την προέλευσή του σε διαδοχικές υπόγειες εκρήξεις, σκεφτόμουν. Αποτελούνταν από **ηφαιστειακούς** πυρώλιθους, δηλαδή βράχους και πέτρες σε πορώδη κατάσταση, χωρίς καθόλου προσχώσεις. Οι δυνάμεις που αναπτύχθηκαν στο κέντρο της γης έσπρωχναν προς τα επάνω στρώματα από **πορφυρίτη**, τα οποία βρήκαν τελικά διέξοδο πριν από τη δημιουργία των ηφαιστειών. Ένα ρήγμα ανοίχτηκε από τα νοτιοδυτικά προς τα βορειοανατολικά του νησιού από όπου βγήκαν τα λιωμένα υλικά. Έτσι, εμφανίστηκαν οι οξυπυριτικοί άστριοι, οι συενίτες και οι πορφυρίτες. Το χυμένο αυτό υλικό αύξησε το πάχος του νησιού και επομένως τη δυνατότητα αντίστασής του. Αφού πάγωσε η επιφάνεια του νησιού, οι τεράστιες αέριες μάζες που συγκεντρώθηκαν στα έγκατά του, αφού δεν έβρισκαν διοξείδιο, πίεσαν τον φλοιό και τον ανύψωσαν δημιουργώντας πανύψηλες καμινάδες, δηλαδή ηφαιστεια, στην κορυφή των οποίων άνοιξε ο κρατήρας. Έτσι, τα ηφαιστειακά φαινόμενα προκάλεσαν τα εκρηκτικά, δηλαδή τα πυρακτωμένα υλικά ξέφευγαν ως απόβλητα και απλώνονταν στην πεδιάδα πάνω στην οποία βαδίζαμε και στερεοποιούνταν σχηματίζοντας εξαγωνικά πρίσματα και επιπεδοποιημένους κώνους. Αφού λοιπόν η Ισλανδία ήταν αποτέλεσμα της δράσης μιας πολλαπλής εσωτερικής φωτιάς, μπορούσα να υποθέσω ότι η εσωτερική μάζα θα έμενε πάντα σε κατάσταση ρευστής πυράκτωσης. Επομένως, ήταν τρέλα να ισχυρίζεται κανείς ότι μπορούσε να φτάσει στο κέντρο της γης! [...]

Προχωρούσαμε με μεγάλη δυσκολία, χρησιμοποιώντας τα σιδερένια μπαστούνια μας, αφού η κλίση που σχημάτιζαν οι πλαγιές του βουνού ξεπερνούσε τις 30 μοίρες και οι πέτρες, μια

Ο **πορφυρίτης** είναι σκληρό πέτρωμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δομικό υλικό.

και δεν υπήρχε κανένας συνδετικός ιστός ή βλάστηση, ξεκολλούσαν και κατρακυλούσαν σαν χιονοστιβάδα κάτω από τα πόδια μας.

Για καλή μας τύχη, ύστερα από πορεία μιας ώρας βρήκαμε ένα είδος σκαλοπατιών, και το ανέβασμά μας έγινε πιο ξεκούραστο. Είχαν σχηματιστεί από τις πέτρες που πετάγονται από τον κρατήρα κατά τις ηφαιστειακές εκρήξεις και τις ονομάζουν στα ισλανδικά *stina*. Αν ο πέτρινος αυτός ποταμός είχε καταφέρει να φτάσει ως τη θάλασσα, θα είχαν σχηματιστεί καινούργια νησιά.

Στις 7 το βράδυ φτάσαμε σε ένα πλάτωμα πάνω στο οποίο στηριζόταν ο κώνος του κρατήρα. Έκανε τσουχερό κρύο και ο αέρας φυσούσε δαιμονισμένα. [...] «Εμείς βρισκόμαστε αυτή τη στιγμή στην κορυφή του Σνέφελ που την αποκαλούν Σκαρτάρικς», είπε ο Χανς και ο θείος μου έσπευσε να πει με θριαμβευτικό τόνο:

«Τότε, τι καθόμαστε; Πάμε στον κρατήρα!».

Ο κρατήρας είχε διάμετρο δύο χιλιόμετρα περίπου και βάθος περίπου εξακόσια μέτρα. Έμοιαζε με δοκιμαστικό σωλήνα και, παρόλο που έτρεμα, ακολούθησα τον φαινομενικά ήρεμο Χανς. Αρχίσαμε το κατέβασμα διαγράφοντας **ελλειψοειδείς** κυκλικές πορείες. Προχωρούσαμε δεμένοι με σκοινιά, αφού ελέγχαμε με τα μπαστούνια μας τη διάβρωση του εδάφους.

Κατά το μεσημέρι φτάσαμε στον πάτο του κρατήρα. Όταν σήκωσα το κεφάλι μου και κοίταξα προς τα πάνω, είδα μέσα από έναν τέλειο σχεδόν κύκλο το άνοιγμα με φόντο τον καταγάλανο ουρανό.

Στον βυθό του κρατήρα υπήρχαν τρεις υψικάμινοι από όπου διοχετεύονταν σε περιόδους

εκρήξεων η λάβα και τα ρευστά υλικά μαζί με τους ατμούς. Ο καθηγητής Λίντενμπροκ τις εξέτασε σε όλο το βάθος τους και πηχαιοερχόταν μουρμουρίζοντας ακατάληπτα. Ξαφνικά, έβγαλε μια κραυγή που με έκανε να τρέξω κοντά του πιστεύοντας ότι κινδυνεύει. Τον είδα να κοιτάει με συγκίνηση έναν βράχο από γρανίτη λες και ήταν το άγαλμα κάποιου θεού.

«Άξελ! Άξελ! Τρέξε γρήγορα!»

Πλησιάζοντας κοντά του, είδα χαραγμένο πάνω στον βράχο το όνομα που με είχε οδηγήσει σε αυτή την επικίνδυνη αποστολή:

APNE ΣΑΚΝΟΥΣΕΜ

«Βλέπεις!» είπε ο καθηγητής Λίντενμπροκ. «Τώρα δεν μπορείς να αμφιβάλλεις για τίποτε!»

Ιούλιος Βερν, *Ταξίδι στο κέντρο της γης*, απόδοση Μαρία Παππά, Παπαδόπουλος, 2005

1

Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Σε ποιο νησί βρίσκεται το ηφαίστειο;
- β) Ποια είναι τα πρόσωπα που ταξίδεψαν στο κέντρο της γης;

2

Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι συγκινήθηκε ο καθηγητής ορυκτολογίας όταν αντίκρισε χαραγμένο το όνομα «APNE ΣΑΚΝΟΥΣΕΜ» πάνω στον βράχο;

.....

.....

.....

.....

.....

3

Πώς δημιουργήθηκαν τα ηφαίστεια σύμφωνα με το κείμενο;

.....

.....

.....

.....

.....

4

Σε ποιο λογοτεχνικό είδος ανήκει το απόσπασμα που διάβασες; Δικαιολόγησε την απάντησή σου.

.....

.....

.....

.....

.....

Ισλανδία: Πόλος έλξης τουριστών λόγω... εκρήξεων ηφαιστειών

Οι πρόσφατες ηφαιστειακές εκρήξεις στην Ισλανδία **προσέλκυσαν** ανθρώπους από πολλά μέρη της Γης που ήθελαν να παρακολουθήσουν από κοντά το εντυπωσιακό θέαμα. Μάλιστα, όπως σημειώνει το Reuters, το βορειοευρωπαϊκό νησιωτικό κράτος προσελκύει ετησίως χιλιάδες ανθρώπους που αναζητούν τέτοιου είδους συγκινήσεις και σε άλλα μέρη: στο Μεξικό, τη Γουατεμάλα, τη Σικελία, την Ινδονησία και τη Νέα Ζηλανδία. [...] Όπως σημειώνει το Reuters, για τους αφοσιωμένους «κυνηγούς της λάβας» τίποτα δεν είναι καλύτερο από την επίπονη ανάβαση στην κορυφή ενός ηφαιστείου, τη βόλτα γύρω από έναν κρατήρα και τη μυρωδιά του θείου στον αέρα.

Συχνά οι εκρήξεις μπορούν να προβλεφθούν αρκετά νωρίτερα, αφήνοντας αρκετό χρόνο για εκκενώσεις και προειδοποιήσεις. Όταν το Μάουνα Λόα στη Χαβάη, το μεγαλύτερο ενεργό ηφαίστειο στον κόσμο, εξερράγη στα τέλη του περασμένου έτους για πρώτη φορά από το 1984, χιλιάδες θεατές συνέρρευαν με δέος για να δουν τα λαμπερά ρεύματα λάβας. Η Υπηρεσία Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών της Χαβάης είχε ήδη δηλώσει ότι δεν υπήρχαν ενδείξεις πως η λάβα θα απειλούσε κατοικημένες περιοχές. [...]

Αλλά σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις, οι τουρίστες το πλήρωσαν με τη ζωή τους. Στις αρχές αυτού του μήνα, το ηφαίστειο Marapi της Ινδονησίας εξερράγη, σκοτώνοντας 22 ανθρώπους: επρόκειτο για ορειβάτες που χάθηκαν κοντά στον κρατήρα. Το Marapi είναι ένα από τα πιο ενεργά ηφαίστεια στο νησί Σουμάτρα και είχε εκραγεί στο παρελθόν τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους. [...] Το Λευκό Νησί στη Νέα Ζηλανδία, το οποίο είναι επίσης γνωστό με το όνομα Whakaari των Μαορί, έχει κλείσει μετά την καταστροφή του 2019, όταν μια ηφαιστειακή έκρηξη σκότωσε 22 ανθρώπους, κυρίως τουρίστες. Παλαιότερα φιλοξενούσε τακτικά επισκέπτες, αν και οι εκρήξεις δεν ήταν σπάνιες.

Παρά τα περιστατικά αυτά, η επίσκεψη στα ηφαίστεια παραμένει δημοφιλής και, με τη σωστή διαχείριση των κινδύνων, η πιθανότητα ατυχημάτων μπορεί να ελαχιστοποιηθεί, δήλωσε ο Tom Pfeiffer, γεωλόγος και ηφαιστειολόγος που διευθύνει την εταιρεία Volcano Discovery στη Γερμανία. Η εταιρεία οργανώνει εκδρομές σε ηφαίστεια σε όλο τον κόσμο σε μικρές ομάδες, με περίπου 150 άτομα ετησίως σε μέρη όπως η Ιάβα, το Σουλαουέζι, η Σικελία, αλλά και η Ισλανδία. Είπε ότι το ενδιαφέρον για επισκέψεις σε ηφαίστεια αυξομειώνεται, ανάλογα με το πόση προσοχή δίνουν τα μέσα ενημέρωσης, αλλά γενικά είναι αρκετά σταθερό. «Είμαι βέβαιος ότι ο μέσος αριθμός ατυχημάτων των τουριστών ηφαιστειών είναι πολύ μικρότερος από τον μέσο αριθμό ατυχημάτων σε σπορ βουνού», είπε στο Reuters ο Pfeiffer. «Αυτό ισχύει επίσης παρά τις ευτυχώς πολύ σπάνιες περιπτώσεις μεγάλων καταστροφών όπως η πρόσφατη στο Marapi». Ο Pfeiffer δήλωσε ότι πολλά από τα ατυχήματα που συνέβησαν οφείλονται σε έλλειψη προετοιμασίας ή πληροφόρησης ή σε υπερβολική έκθεση σε κίνδυνο. Η στήριξη στις τοπικές συμβουλές των αρχών, στα παρατηρητήρια ηφαιστειών και η εμπιστοσύνη σε οδηγούς με μεγάλη εμπειρία θα μπορούσαν να **μετριάσουν** το ενδεχόμενο να πάει κάτι στραβά. «Σε περίπτωση αμφιβολίας, δεν παίρνουμε ποτέ το ρίσκο», πρόσθεσε.

www.ot.gr, 1.12.2023

© <https://english.aawsat.com/>

5

Γράψε πώς δημιουργήθηκαν τα ηφαιστεια σύμφωνα με το κείμενο.

.....

.....

.....

.....

Ηφαιστειακός τουρισμός

Ναι ή Όχι;

6

Σάρωσε και επέλεξε τις σωστές προτάσεις.

7

Ανάπτυξε σε ένα κείμενο 200 λέξεων τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους του ηφαιστειακού τουρισμού.

Δ. Επαναληπτική ενότητα

Α, το θαυμαστό ταξίδι μου!

Βλάστηση από λάμπεις
 εκρήξεις σιωπής
 ήλιοι που δε βασίλευαν ποτέ, πυρπολώντας το κρανίο μου
 με καινούργιες περηφάνιες,
 γιγάντιες εικόνες τίναξαν στον αέρα
 το φτωχό παλαιοπωλείο της μνήμης μου,
 μετεωρίτες σαν ολοπόρφυρα φιλιά, σκοτάδια που τραγουδούσαν,
 τοπία
 από αιώνια νεότητα – με τούτα τα λαχανιασμένα χέρια
 θέρισα
 της πρώτης αθωότητας τα γιασεμιά,
 κάτω απ' τα πόδια μου διαβαίνουν οι χιλιετηρίδες,
 ραχητικές βωδάμαξες,
 φορτωμένες αγάλματα που πέθαναν
 και φθαρμένα σκηνικά από παλιές επαναστάσεις.

Τάσος Λειβαδίτης, *Η 25η ραψωδία της Οδύσσειας*, 1963

Το ταξίδι είναι που μετράει

Όταν δε βιάζεσαι να φτάσεις στον προορισμό, το ταξίδι γίνεται μια κινούμενη γιορτή. Απόλαυσε τις αλλαγές του τοπίου και του φωτός, των ήχων και των αρωμάτων, καθώς μετακινείσαι αργά πάνω στη Γη. Οι διακοπές σου ξεκινούν τη στιγμή ακριβώς που βγαίνεις από την εξώπορτα του σπιτιού σου!

Όταν αποκτάς καινούργιες γνώσεις και εμπειρίες, χεμίζεις με ενθουσιασμό και κίνητρο. Εντρύφησε σε έναν άλλον πολιτισμό. Προσπάθησε να μιλήσεις σε μια ξένη γλώσσα. Δοκίμασε ένα άγνωστο φαγητό. Γίνε εξπέρ στο να παρατηρείς τους ανθρώπους. Άσε έναν ντόπιο να σου μάθει πώς να διαλέγεις τις καλύτερες ντομάτες σε μια υπαίθρια αγορά.

Όταν κλείνεις το κινητό και τον υπολογιστή, βιώνεις την κάθε στιγμή πολύ πιο έντονα. Απόλαυσε την πνευματική χαλάνη που σου προσφέρει η απουσία μιας οθόνης. Ανακάλυψε ξανά πόσο υπέροχο και χορητευτικό είναι να κάνεις ένα πράγμα τη φορά. Βρες πάλι τη συγκέντρωσή σου. Βυθίσου αναπαιτικά στη σιωπή.

Το ταξίδι και η προστασία της μητέρας φύσης δεν είναι έννοιες ασύμβατες. Χρησιμοποίησε τρόπους μετακίνησης που είναι πιο φιλικό για το περιβάλλον. Αγόρασε τοπικά προϊόντα. Κατανάλωσε με σύνεση. Φέρσου στα μέρη που επισκέπτεσαι με τον τρόπο που θα ήθελες να φέρονται οι άλλοι στο σπίτι σου.

Καρλ Ονορέ, *Το ταξίδι είναι που μετράει*, Πατάκης, 2023

Γιατί η Ιαπωνία έχει τόσους πολλούς «μη ταξιδιώτες»;

© www.shutterstock.com

Μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε πέρυσι από την παγκόσμια εταιρεία πληροφοριών Morning Consult έδειξε ότι το 35% των Ιαπώνων που συμμετείχαν δήλωσαν πως δεν είναι πρόθυμοι να ταξιδέψουν ξανά, ποσοστό που είναι υψηλότερο από κάθε άλλη χώρα. Ο Τέτσου Νακαμούρα, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Ταμαγκάβα και ειδικός σε θέματα τουριστικής συμπεριφοράς και ψυχολογίας, λέει ότι τα αποτελέσματα δεν προκαλούν καμία έκπληξη. «Το 2019, ακόμη και πριν από την **πανδημία**, οι Ιάπωνες που ταξίδευαν στο εξωτερικό τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο αποτελούσαν περίπου το 10% του πληθυσμού», λέει ο Νακαμούρα.

Σύμφωνα με μια μελέτη που έκανε ο Νακαμούρα το 2016, υπάρχουν αυτοί που αποκαλεί «παθητικοί», αυτοί που λένε ότι θέλουν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό αλλά δε θα το κάνουν, και «αρνητικοί», δηλαδή οι άνθρωποι που δε δείχνουν κανένα ενδιαφέρον για ταξίδια στο εξωτερικό και δε θα το κάνουν. Μαζί, αυτές οι δύο ομάδες αποτελούν περίπου το 70% των ερωτηθέντων στη μελέτη του πριν από την πανδημία, με τους «αρνητές» να αποτελούν περίπου το 30% αυτών.

Παρά το γεγονός ότι η Ιαπωνία διαθέτει το δημοφιλέστερο **διαβητήριο** στον κόσμο, λιγότεροι από το 20% των Ιαπώνων έχουν διαβητήριο, σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών της Ιαπωνίας. Για ορισμένους από αυτούς τους «μη ταξιδιώτες», αρκούν τα εσωτερικά ταξίδια εντός της Ιαπωνίας. «Πολλοί Ιάπωνες αισθάνονται ότι τα υπερπόντια ταξίδια είναι χρονοβόρα,

ακόμη και πριν πατήσουν το πόδι τους σε ξένη γη χρειάζονται δεξιότητες και προγραμματισμό», λέει ο Νακαμούρα. [...]

Το κόστος του ταξιδιού είναι επίσης ένας παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη. Το γιεν είναι στο πιο αδύναμο σημείο του εδώ και δεκαετίες, και πολλοί Ιάπωνες εργαζόμενοι δεν έχουν πάρει αύξηση εδώ και 30 χρόνια. Το μικρότερο διαθέσιμο εισόδημα σημαίνει ότι οι νέοι μπορεί να έχουν μεγαλύτερη τάση να μένουν στο σπίτι ή να εξερευνούν κοντινές τοποθεσίες.

«Σε σύγκριση με τις παλαιότερες γενιές, είναι λιγότερο πιθανό να πάνε στο εξωτερικό, καθώς δεν έχουν πολλά χρήματα. Εξάλλου, πολλοί νέοι βρίσκουν την **online ψυχαγωγία** ή τα παιχνίδια μέσω **smartphone** πιο ευχάριστα από το να ταξιδεύουν στο εξωτερικό», εξήγησε ο Τοριούμι, ένας Ιάπωνας που σκοπεύει να συνεχίσει να ταξιδεύει στο εξωτερικό. [...]

Ποιες ελληνικές λέξεις χρησιμοποιούμε αντίστοιχα για την **online ψυχαγωγία** και το **smartphone**;

Η Γιούμα Κάσε, 25 ετών, είναι εργαζόμενη στα οικονομικά στο Τόκιο και λέει ότι της αρέσει να επισκέπτεται νέες χώρες και να συναναστρέφεται με ανθρώπους από διαφορετικά περιβάλλοντα. «Η προετοιμασία για να πας σε μια ξένη χώρα είναι μέρος του ταξιδιού και του ενθουσιασμού, αισθάνομαι. Γνωρίζοντας ότι πρέπει να εξασκηθώ στο τι θα πω όταν φτάσω εκεί ή να κάνω κάποια έρευνα σχετικά με τις πολιτισμικές διαφορές είναι κάτι που ανυπομονώ», λέει η Κάσε. Όμως η αγάπη της για την εξερεύνηση δεν είναι κληρονομική. Η μητέρα της μισεί τα ταξίδια και της αρέσει να μένει σε μια σταθερή καθημερινή ρουτίνα. «Το πιο μακρινό μέρος στο οποίο έχει πάει η μητέρα μου το 2022 ήταν ένα εμπορικό κέντρο», γελάει η Κάσε.

www.ertnews.gr, 20/2/2023

3

Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Ποιοι είναι οι «μη ταξιδιώτες»;
- β) Τι ποσοστό των Ιαπώνων μπορούν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό;

4

Επίλεξε εάν οι προτάσεις είναι σωστές ή λάθος και δικαιολόγησε την απάντησή σου.

- α) Κυρίως οικονομικοί λόγοι είναι αυτοί που αποτρέπουν τους Ιάπωνες από το να ταξιδέψουν στο εξωτερικό.

Σωστό ή Λάθος;

.....

.....

- β) Σύμφωνα με το κείμενο, μόνο οι γονείς μπορούν να εμπνεύσουν στα παιδιά τους την αγάπη για τα ταξίδια.

Σωστό ή Λάθος;

.....

.....

5

Ποιες ομοιότητες και διαφορές έχουν οι μεταξύ τους οι «παθητικοί», «αρνητικοί» και «αρνητές» ταξιδιώτες;

.....

.....

.....

.....

6

«Πολλοί νέοι βρίσκουν την online ψυχαγωγία ή τα παιχνίδια μέσω smartphone πιο ευχάριστα από το να ταξιδεύουν στο εξωτερικό». Πώς καταλαβαίνεις τη σχέση της online ψυχαγωγίας και της άρνησης για ταξίδια; Ανάπτυξε τις απόψεις σου σε ένα κείμενο περίπου 200 λέξεων.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Σε ποιον βαθμό έμαθα:	1	2	3	4	5
• Τα μεγάλα ποτάμια του κόσμου.					
• Για τη μεγαλύτερη σιδηροδρομική γραμμή της Αυστραλίας.					
• Για τα ταξίδια σε ηφαίστεια.					
• Να διαβάζω χάρτες.					
• Να οργανώνω μαζί με την ομάδα μου ένα ταξίδι σε ράγες.					
• Να αναπτύσσω επιχειρήματα για να αιτιολογήσω την άποψή μου.					
Τι μου άρεσε στην ενότητα «Ταξιδεύοντας στον κόσμο».					
Τι δε μου άρεσε στην ενότητα «Ταξιδεύοντας στον κόσμο».					

1 = καθόλου 2 = πολύ λίγο 3 = μέτρια 4 = πολύ 5 = πάρα πολύ

3η ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΠΕΤΕΙΟΙ ΚΑΙ ΓΙΟΡΤΕΣ

Α. 28η Οκτωβρίου
1940

Β. 17η Νοεμβρίου

Γ. Χριστούγεννα

Δ. Επαναληπτική
ενότητα

Λέξεις-κλειδιά

εθνικές εορτές, Κατοχή,
Δημοκρατία,
ήθη κι έθιμα Χριστουγέννων

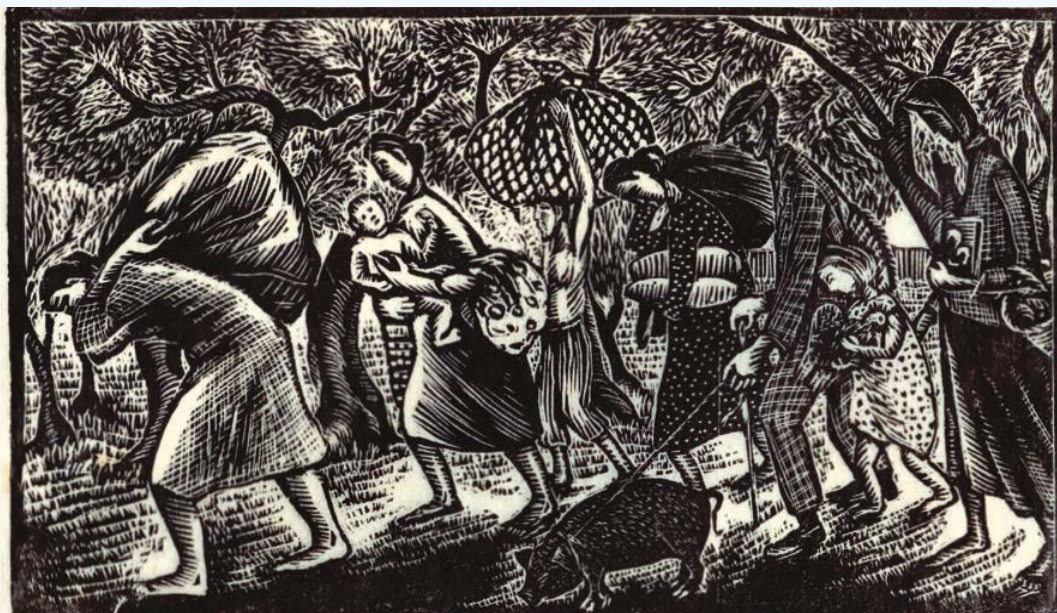
Σε αυτή την ενότητα θα μάθεις:

- Για τα έργα καλλιτεχνών της Κατοχής.
- Τα έργα τέχνης του Κοντόπουλου.
- Για ένα ημερολόγιο του Ρίτσου.
- Διάφορα χριστουγεννιάτικα διηγήματα.
- Να αναλύεις ποίημα.
- Να αιτιολογείς γεγονότα και συμπεριφορές.
- Να περιγράφεις με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριά σου μία διαφορετική χριστουγεννιάτικη ιστορία.

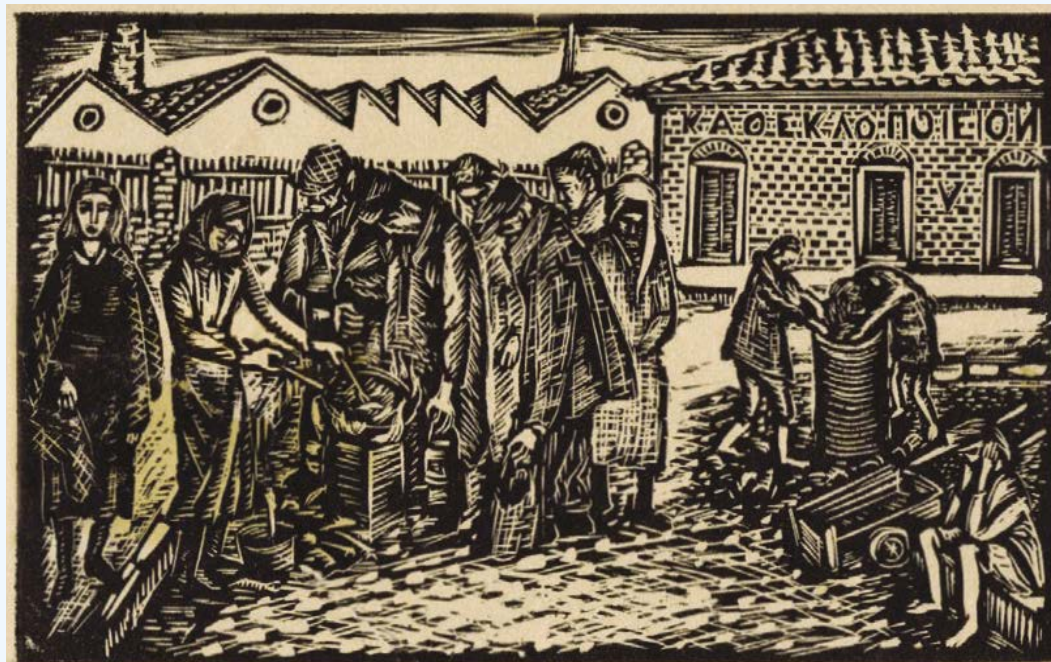

Α. 28η Οκτωβρίου 1940

Προσφυγιά, Βάσω Κατράκη

Χαράγματα μνήμης 1941-1944, Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, 2019

Συσσίτιο στην Κατοχή, Βάσω Κατράκη

1

Παρατήρησε τις ξυλογραφίες της Βάσως Κατράκη με θέμα την Κατοχή και απάντησε στις ερωτήσεις σχετικά με τις ανθρώπινες φιγούρες.

- α) Τι έκφραση έχουν τα πρόσωπα;
- β) Πώς είναι η στάση των σωμάτων τους;

Όταν έφυγαν τ' αγάλματα

Η επιχείρηση της **απόκρυψης** των αρχαίων είχε ξεκινήσει από την πρώτη κιόλας ημέρα της έναρξης του πολέμου. Ήδη από το καλοκαίρι ανησυχούσαν οι αρχαιολόγοι τι θα γινόταν με τα αρχαία σε περίπτωση εμπλοκής μας σε πόλεμο. Όμως η κυβέρνηση ήθελε ουδετερότητα. Ο Μεταξάς ήταν φιλογερμανός. Ο βασιλιάς υποστήριζε την Αγγλία. Κι έτσι ο Μεταξάς δεν ήθελε να γίνουν οι οποιοσδήποτε κινήσεις που να δίνουν την εντύπωση πως προετοιμαζόμαστε για πόλεμο. Ήθελε δεν ήθελε όμως ο Μεταξάς, τελικά ο Μουσολίνι μάς κήρυξε τον πόλεμο.

Όταν είχε πάει ο πατέρας στη δουλειά του εκείνη την πρώτη ημέρα, στις 28 Οκτωβρίου, όλοι οι εργαζόμενοι του μουσείου μαζεμένοι στο πρότυλο συζητούσαν. [...] Ανεξάρτητα από το πότε θα έφτανε η επίσημη εντολή του υπουργείου, εκείνοι έπρεπε να κινηθούν άμεσα, αν ήθελαν να προλάβουν. Κανένας δεν μπορούσε να ξέρει αν θα νικούσαμε ή αν θα χάναμε. Τα αρχαία μας όμως έπρεπε, πάση θυσία, να προστατευτούν. Από τους βομβαρδισμούς. Από βανδαλισμούς. Από λεηλασία.

«Αυτό που δεν καταλαβαίνω είναι γιατί να θέλουν να τα πάρουν. Να τα πάνε πού; Αφού και σε ξένα μουσεία να τα βάλουν... όλοι θα ξέρουν ότι είναι δικά μας», είχα ρωτήσει με γνήσια απορία τον πατέρα, όταν μου εξηγούσε.

«Επειδή, αν χάσουμε τον πόλεμο και γίνουν δικά τους... ακόμα κι η Ιστορία μπορεί ν' αλλάξει. Με τον καιρό θα είναι πιο εύκολο να ξεχάσουν οι άνθρωποι την αλήθεια». [...]

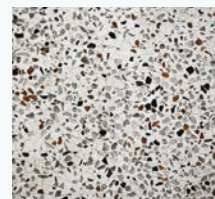
Μου φάνηκε λίγο ακατανόητη η απάντησή του. Μου θύμισε τις απαντήσεις της Σφίγγας. Δεν επέμεινα περισσότερο. Σημασία είχε πως ό,τι γινόταν, γινόταν για καλό. Για το καλύτερο.

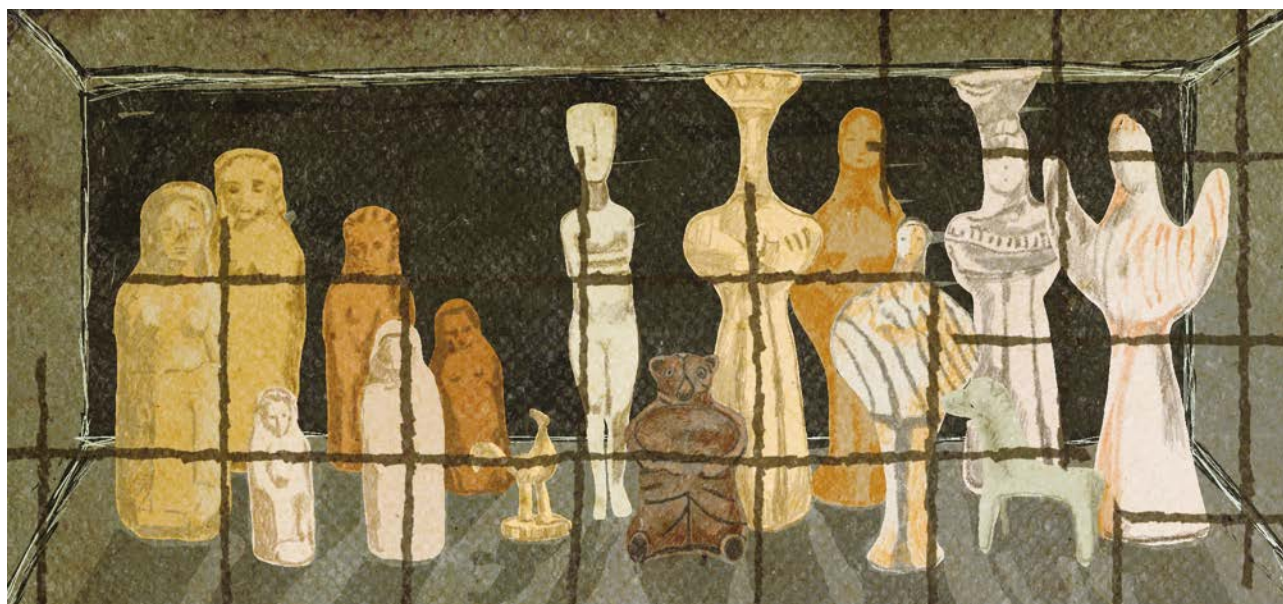
Κατευθύνθηκα γρήγορα αλλά προσεκτικά προς τις αίθουσες της βορινής πλευράς, εκεί που κατά κύριο λόγο ήταν κι οι περισσότεροι από τους φίλους μου. Πολλές από τις αίθουσες ήταν άδειες από εκθέματα και σε άλλες υπήρχαν μεγάλα ξύλινα κιβώτια. Μου ήταν πια ξεκάθαρο πως το μουσείο δεν έμοιαζε με το μαρμαρόσπιτό μας όπως το ήξερα. Στο κατώφλι της πρώτης αίθουσας με περίμενε όμως η μεγαλύτερη έκπληξη. Τα αγάλματα δεν ήταν πια στα βάθρα τους, όπως τα ήξερα από τότε που ήμουν μικρό παιδί. Ήταν μαζεμένα σε μια πλευρά, το ένα δίπλα στο άλλο, σαν έτοιμα να αγκαλιαστούν ή να φύγουν.

Αλλά αυτό που δεν περίμενα με τίποτε να δω ήταν πως πλέον στη μισή αίθουσα δεν υπήρχε πάτωμα. Εκείνα τα υπέροχα **μωσαϊκά** πια δεν υπήρχαν. Το πάτωμα είχε σκαφτεί ολόκληρο δίπλα στον εξωτερικό τοίχο. Ένα μεγάλο όρυγμα που όλο και θα βάθαινε. Σαν ένας τάφος μεγάλος. Ανατρίχιασα με αυτή την παρομοίωση.

Δίπλα στο όρυγμα ένα βουνό από χώμα. Κοιτούσα μια εκείνο τον μεγάλο βαθύ τάφο, μια τα αγάλματα. [...]

Το **μωσαϊκό** είναι η επίστρωση μιας επιφάνειας, ιδίως δαπέδου, με ψηφίδες και τσιμέντο.

Δίπλα μου η μητέρα με κοιτούσε βουβή. Τα μάτια της βουρκωμένα. Το χέρι της στον ώμο μου να μου δίνει κουράγιο. [...] Η μητέρα ήταν σε μια ομάδα με γυναίκες που κάποιες τύλιγαν μικρά πήλινα αγαλματάκια και κάποιες άλλες αγγεία. Όλα τους ευαίσθητα κι εύθραυστα. Τα τυλίγανε κι εκείνα μέσα σε φύλλα εφημερίδας. Στα αγγεία έβαζαν και βαμβάκια πριν τα τυλίξουν σ' εφημερίδες. Στη συνέχεια τα τοποθετούσαν προσεκτικά το ένα πάνω στο άλλο μέσα σε μεγάλα ξύλινα κιβώτια. Τα όποια μεταξύ τους κενά τα γέμιζαν με πριονίδια ή άχυρα. [...]

Έκλαιγαν και τραγουδούσαν και τύλιγαν μέσα στις εφημερίδες τα πήλινα ειδώλια, προσεκτικά, σαν να τύλιγαν μωράκια στις **φασκιές** τους, σαν να νανούριζαν και πάλι τα μωρά που στο μεταξύ είχαν μεγαλώσει κι είχαν χαθεί στα απρόσμενα κακά που φέρνει η ζωή. Σαν να **σαβάνωναν** τα αγαπημένα σώματα που δεν κατάφεραν να αποχαιρετήσουν. Κι ήταν εκείνο το άγγιγμά τους στα πήλινα αγαλματάκια φορτωμένο όλα τα ορφανεμένα χάρδια.

Και τα μικρά ανθρωπάκια έπαιρναν μαζί με το άγγιγμα εκείνων των γυναικών όλη την αγάπη, τον πόνο και την ανάγκη για ελπίδα, μια συντροφιά ανεκτίμητη, κάτι σαν ευλογία, μέσα στα ξύλινα κιβώτια που θα έμεναν κρυμμένα, ποιος ξέρει άραγε για πόσον καιρό.

Κι ήταν σαν εκείνα τα μικρά πήλινα ανθρωπάκια, τη στιγμή που τυλίγονταν μέσα στα φύλλα της εφημερίδας, να έδιναν υπόσχεση πως τη μέρα που θα έβγαιναν από τα ξύλινα κιβώτια θα έφερναν ξανά στο φως μαζί με την ομορφιά κι όλη εκείνη την ορφανή αγάπη· δε θα είχε πάει στα χαμένα.

Κοίταξα τους δυο αρχαιολόγους που αμίλητοι σημείωναν σε καταλόγους πάνω απ' τα κεφάλια εκείνων των γυναικών ένα προς ένα τα όσα φυλάσσονταν μέσα στα ξύλινα κιβώτια. Αμίλητοι, με μάτια ορθάνοιχτα, προσπαθούν να δείξουν πως έκαναν τη δουλειά που έπρεπε να κάνουν. Αλλά ήταν το τρέμουλο στο χέρι τους που τους πρόδιδε...

Αγγελική Δαρλάση, *Όταν έφυγαν τ' αγαλάματα*, Μεταίχμιο, 2015

2

Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α)** Για ποιον λόγο ανησυχούσαν οι άνθρωποι του μουσείου από τις πρώτες κιόλας μέρες της κήρυξης του πολέμου;
- β)** Τι αντίκρισε το κορίτσι στις βορινές αίθουσες του μουσείου;

3

Επίλεξε τη σωστή απάντηση.

- Ποιος διηγείται την ιστορία;
 - α)** Ο τεχνίτης του μουσείου.
 - β)** Η κόρη του τεχνίτη.
 - γ)** Εργαζόμενοι στο μουσείο.
- Γιατί αποφάσισαν να μαζέψουν τα αγάλματα από το μουσείο;
 - α)** Γιατί σε κάθε πόλεμο το κράτος δίνει τέτοια οδηγία στα μουσεία.
 - β)** Για να μη δουν οι κατακτητές τα πλούτη του πολιτισμού μας.
 - γ)** Για να τα προστατεύσουν από βομβαρδισμούς και λεηλασίες των κατακτητών.
- Τι ήταν αυτό που προκάλεσε τη μεγαλύτερη έκπληξη στο κορίτσι;
 - α)** Τα αγάλματα που δεν ήταν στα βάθρα τους.
 - β)** Πως ξήλωσαν το πάτωμα του μουσείου με τα μωσαϊκά.
 - γ)** Οι εργαζόμενοι που μάζευαν όλα τα ειδώλια σε κούτες.
- Γιατί ξήλωσαν τα μωσαϊκά πατώματα του μουσείου;
 - α)** Για να τοποθετήσουν στο σκαμμένο πάτωμα τα κιβώτια με τα αγάλματα.
 - β)** Για να τα κρύψουν και να τα προστατεύσουν από τους βομβαρδισμούς.
 - γ)** Και τα δύο παραπάνω.
- Τι σημαίνει ότι τύλιγαν τα ειδώλια σαν να ήταν «μωράκια στις φασκίες»;
 - α)** Τύλιγαν τα ειδώλια προσεκτικά με πολλές εφημερίδες.
 - β)** Τα ειδώλια ήταν τόσο μικρά, σαν φασκιωμένα μωρά.
 - γ)** Οι γυναίκες έβλεπαν τα ειδώλια σαν μωρά.

- Οι υπάλληλοι του μουσείου συγκέντρωναν όλα τα εκθέματα σε ξύλινα κιβώτια με σκοπό να τα θάψουν προσωρινά πριν πάρουν επίσημη οδηγία από την κυβέρνηση. Γιατί πιστεύεις ότι πήραν αυτή την πρωτοβουλία;
 - α) Για να προλάβουν να μαζέψουν όλα τα εκθέματα πριν ξεκινήσουν οι βομβαρδισμοί.
 - β) Επειδή αγαπούσαν τα μνημεία του πολιτισμού και ήθελαν να τα προστατεύσουν.
 - γ) Όλα τα παραπάνω.

4

Οι γυναίκες, όταν μάζευαν τα αγάλματα από το μουσείο, έκλαιγαν και τραγουδούσαν. Μπορείς να αιτιολογήσεις αυτή τη συμπεριφορά τους;

5

Παρατήρησε πώς αποτυπώνεται η πείνα της Κατοχής στα σχέδια του Αλέξη Κοντόπουλου. Γράψε μία λεζάντα για κάθε σχέδιο.

Χαράγματα μνήμης 1941-1944,
Αλέξης Κοντόπουλος, 1950,
Βιβλιοθήκη της Βουλής
των Ελλήνων, 2019

.....
.....

.....
.....

6

Σάρωσε για να δεις και άλλα σχέδια του Αλέξη Κοντόπουλου με θέμα την Κατοχή.

7

Σάρωσε για να ενώσεις κάθε σχέδιο του Αλέξη Κοντόπουλου με τη λεζάντα που ταιριάζει.

Β. 17η Νοεμβρίου

Αφίσα
με έργο
της χαράκτριας
Βάσως Κατράκη

© <https://gr.pinterest.com/pin/>

1

Αναζήτησε στο διαδίκτυο το τραγούδι «Τραβήξανε ψηλά» σε στίχους του Γ. Ρίτσου από το έργο *Ρωμιοσύνη*.

2

Παρατηρήστε την αφίσα και συζητήστε στην τάξη σας γιατί νομίζετε ότι η χαράκτρια επέλεξε να δημιουργήσει μια ανθρώπινη φιγούρα με ανοιχτά τα χέρια στον ήλιο. Στη συνέχεια σχολιάστε τη σημασία της επιλογής των στίχων που συνοδεύουν το χαρτακιό.

«Ημερολόγιο μιας εβδομάδας» του Πολυτεχνείου

ΑΘΗΝΑ 16 Νοεμβρίου 1973

Ωραία παιδιά με τα μεγάλα μάτια σαν εκκλησίες χωρίς **στασίδια**
ωραία παιδιά δικά μας με τη μεγάλη θλίψη των ανδρείων
αφήφιστοι, όρθιοι στα Προπύλαια στον πέτρινο αέρα, έτοιμο χέρι, έτοιμο μάτι
πώς μεγαλώνει το μπόι, το βήμα κι η παλάμη του ανθρώπου.

17 Νοεμβρίου

Βαριά σιωπή διάτρητη από πυροβολισμούς, πικρή πολιτεία,
αίμα, φωτιά, η πεσμένη πόρτα, ο καπνός, το ξίδι,
ποιος θα πει: περιμένω μέσα απ' το μέσα μαύρο.
Μικροί σχοινοβάτες με τα μεγάλα παπούτσια μ' έναν επίδεσμο φωτιά στο κούτελο,
κόκκινο σύρμα, κόκκινο πουλί και το μοναχικό σκυλί στ' αποκλεισμένα προάστια
ενώ χαράζει η χλωμότερη μέρα πίσω απ' τα καπνισμένα αγάλματα
κι ακούγεται ακόμη η τελευταία κραυγή διαλυμένη στις λεωφόρους
πάνω απ' τα τανκς μέσα στους σκόρπιους πυροβολισμούς.
Πώς μπορείτε λοιπόν να κοιμάστε; Πώς μπορείτε λοιπόν να κοιμάστε;

ΚΑΛΑΜΟΣ 18 Νοεμβρίου

Ηλιόλουστη μέρα. Κάλαμος.
Η θάλασσα, σπουργίτια στον ελαιώνα.
Κάλεσμα. Πρόκληση. Κάλλος. Μακρινή προδομένη μακαριότητα. [...]

ΑΘΗΝΑ 19 Νοεμβρίου

Με τους αγκώνες στηριγμένους στην ποίηση, με τα μάτια κλεισμένα στις παλάμες
ακούω τη φωτιά. Ανεβαίνει. Σκοτωμένοι επιτόπου μπροστά στο παράνομο μικρόφωνο
κι η φωνή τους ακόμα. – Αδέρφια, αδέρφια, πάνω απ' το αίμα τους, με το αίμα τους
πάνω από την αγρυπνισμένη Αθήνα
Πώς μπορείτε λοιπόν; Πώς μπορείτε;

20 Νοεμβρίου

Μάζεψαν τα **οδοφράγματα**, πλύναν τα αίματα, τα μισά παιδιά πήγαν σχολείο
 οι γυναίκες βγήκαν για ψώνια, στη γωνιά ένα καμένο αυτοκίνητο
 πλύναν τα ρούχα, τ' απλώσαν στις τaráτσες μυστικά μυστικά μη φανούνε σαν άλλες σημαίες
 κλειστά νοικοκυριά, το κρεμμύδι, η πατάτα, το λάδι
 το αλάτι χυμένο στο δρόμο το ίδιο και τ' αλεύρι,
 μες στο ψυγείο το κόκκινο πουλί μ' όλα του τα φτερά. [...]

Ωρα μεγάλη! Ωρα σκληρή! Ωρα αδιασμένη απ' τη δειλή **μακροθυμία** των σίχων
 εδώ ό,τι πια θα πει θα ναι το αίμα.

Ω! κακόφημη ζωή ληστεμένη.

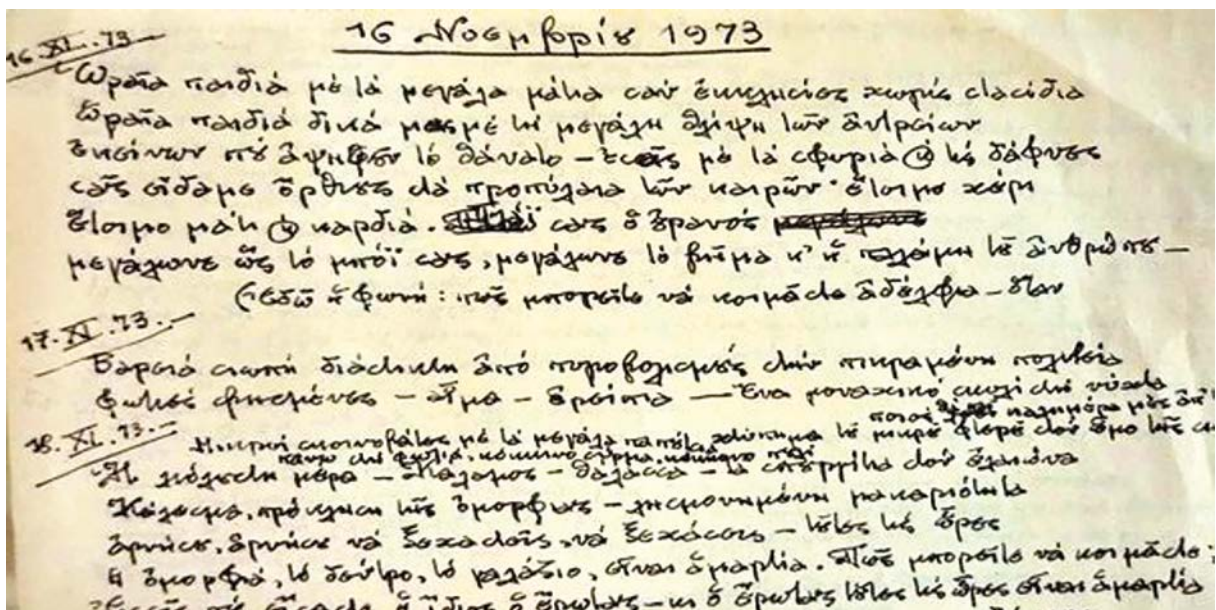

Μακροθυμία σημαίνει
 ανεκτικότητα, ανοχή.

22 Νοεμβρίου

Αργά που μεγαλώνει το μαχαίρι, αυτός που σιωπεί
 δεν είναι που δεν έχει τίποτα να πει
 δεν είναι τα δώδεκα καρφιά στον τοίχο, η ακρίδα στο ποτήρι
 είναι που περιμένει να ξεσφίξουν τα σαγόνια του.

Γιάννης Ρίτσος, Νοέμβριος 1973

Το χειρόγραφο του Γιάννη Ρίτσου

3

Διάβασε το «Ημερολόγιο μίας εβδομάδας» του Πολυτεχνείου και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Ποια είναι τα «ωραία παιδιά» που αναφέρονται στο ποίημα τη 16η Νοεμβρίου 1973;
- β) Σε ποιους απευθύνει ο ποιητής το ερώτημα «Πώς μπορείτε λοιπόν να κοιμάστε» στο ποίημα «17 Νοεμβρίου»;

4

Εντόπισε στα ποιήματα τα σημεία στα οποία γίνεται ευδιάκριτη η συγκίνηση που νιώθει ο δημιουργός για τους αγωνιστές του Πολυτεχνείου.

.....

.....

.....

.....

5

Εντόπισε τις αντιθέσεις ανάμεσα στις δύο εικόνες που περιγράφονται στα ποιήματα «17 Νοεμβρίου» στην Αθήνα και «18 Νοεμβρίου» στον Κάλαμο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6

Βρες στο ημερολόγιο τα στοιχεία που θα μπορούσαν να το χαρακτηρίσουν και ως χρονικό των ημερών του Πολυτεχνείου.

.....

.....

.....

7

Σάρωσε και διάβασε με την ομάδα σου τη μαρτυρία μίας φοιτήτριας.

Γ. Χριστούγεννα

Το κοριτσάκι με τα σπέρτα

Απόγευμα πρωτοχρονιάς
 ψυχή στους δρόμους.
 Μονάχα κάτι γκρίζο παλαιό
 καινούργιου χρόνου.
 Τρέμουν από το κρύο
 τα σταυροδρόμια και οι γωνίες
 σφίγγονται κολλάνε να ζεσταθούν
 επάνω σε αλλότριας
 πατρίδας
 πλανόδιους ανθοπώλες
 μπουκέτα φασκιωμένα
 με αγριωπό χαρτί
 και η φτηνή ποιότητα
 με τρύπες διανθισμένη γύρω γύρω
 από αυτοδίδακτο ψαλίδι καμωμένες

όπως κι εμείς όταν παιδιά
 για σχέδια πεινασμένα
 σ' εφημερίδα διπλωμένη ομοιόμορφα
 μικρά τετραγωνάκια ψαλιδίζαμε
 κι όπως ξεδιπλώνοταν το χαρτί
 τι χαρούμενα τι αλλεπάλληλα τι συμμετρικά
 παραθυράκια διάπλατα μας άνοιγε το μέλλον.
 Απόγευμα πρωτοχρονιάς
 ψυχή στους δρόμους.
 μόνο κλειστά μεγάλα γκρίζα παράθυρα
 κι ένα φτωχό χιονόνερο που ζητιανεύει χιόνι.

Κική Δημουλά,
Μεταφερθήκαμε παραπλεύρως,
 Ίκαρος, 2013

Το κοριτσάκι με τα σπέρτα, Jacqueline Hudon

© <http://www.jacquelinehudon.com/>

Τα Χριστούγεννα του τεμπέλη

Ο μαστρο-Παύλος είχε μπει σε σκέψεις μεγάλες. Το έφερνε από δω, το έφερνε από κει, και λύση δεν μπορούσε να βρει. Σάββατο σήμερα, αύριο Κυριακή, Δευτέρα παραμονή, Τρίτη Χριστούγεννα. Να είχε τουλάχιστον λεφτά να πάρει μια γαλοπούλα, να πάει κι αυτός σπίτι του όπως όλος ο κόσμος, να κάνει Χριστούγεννα με τη φαμελιά του. Μετάνιωνε τώρα που δεν πήγε τις τελευταίες μέρες για δουλειά, να βγάλει λίγα λεφτουδάκια να κουτσοπεράσει κι αυτός τις γιορτές.

Είχε ακουστά τον μύθο για τον **τεμπέλη** που του χαρίζανε παξιμάδι κι αυτός το ήθελε βρεγμένο. Είχε ακούσει και για κάποιον Μεχμεταλή, που φώναξε μια μέρα όλους τους τεμπέληδες στο τεμπελχανείο. Πρώτα όμως τους πέραγε από εξετάσεις, να ιδεί αν είναι τεμπέληδες πραγματικοί. Τους έβαζε να ξαπλώσουν σε μια ψάθα. Ύστερα, έβαζε φωτιά στην ψάθα, κι όποιος σηκωνότανε να φύγει δεν ήταν γνήσιος τεμπέλης, άρα δε δικαιούνταν τζάμπα φαγητό και γι' αυτό τον έδιωχνε απ' το τεμπελχανείο. Αντίθετα, όποιος προτιμούσε να καεί παρά να σηκωθεί απ' τη φλεγούμενη ψάθα, αυτός ήταν τεμπέλης πραγματικός και με τη βούλα. Αυτές ήταν εποχές, όχι τούτη η μίζερη η δική μας!

Τέτοιες σκέψεις έφερνε στον νου του ο μαστρο-Παυλάκης βολτάροντας από δω κι κει, μέχρι που έφτασε το βράδυ της Κυριακής. Την άλλη μέρα ξημέρωνε παραμονή, κι αυτός, διωγμένος καθώς ήτανε από το σπίτι του, σκέφτηκε να πάει να βρει καταφύγιο στο **κατηλειό**. Είχε πάρει το δρομάκι που οδηγούσε εκεί, το μυαλό του όμως ήταν στη γαλοπούλα. Άμα την είχε τώρα, θα τα ξανάφτιαχνε με τη γυναίκα του.

Κατηλειό είναι η λαϊκή ταβέρνα όπου σερβίρουν μεζέδες και ποτά.

Είχε φτάσει κιόλας μπροστά στην πόρτα του κατηλειού και ήτανε έτοιμος να διαβεί το κατώφλι, όταν ξάφνου βλέπει ένα παιδί της αγοράς μ' ένα καλάθι στον ώμο. Το καλάθι είχε ένα σωρό καλούδια: γαλοπούλα, αγριολάχανα, πορτοκάλια, βούτυρο και ποιος ξέρει τι άλλες λιχουδιές θα είχε ακόμα εκεί μέσα. Το παιδί κοίταζε δεξιά κι αριστερά και φαινόταν σαν κάτι να ψάχνει. Έκανε να μπει στο κατηλειό, αλλά μετά είδε τον μαστρο-Παύλο και τον ρώτησε:

- Ε, πατριώτη, μήπως ξέρεις πού είναι το σπίτι του κυρ Θανάση του Μπελιόπουλου;
- Του κυρ Θανάση του Μπε...

Μια ιδέα πέρασε σαν αστραπή απ' το μυαλό του Παύλου.

– Λες του κυρ Θανάση του Μπελιόπουλου, ναι, βέβαια, να, εδώ είναι το σπίτι του, αυτό εδώ. Άμα να φωνάξεις την κυρα-Παύλαινα, μέσα, στην κάτω κάμαρα, στο ισόγειο... Είναι... πώς να πω... είναι κουνιάδα του... θέλω να πω ανιψιά του... φώναξέ τη και δώσ' της τα ψώνια.

Κι αμέσως έκανε μόνος του πέντ' έξι βήματα προς την αυλόθυρα και φώναξε δυνατά:

- Κυρα-Παύλαινα, κόπιασε να πάρεις τα ψώνια που σου στέλνει ο κύριος... ο αφέντης σου, ντε!

Όλα πήγαν μια χαρούλα, το λοιπόν, μαστρο-Παυλάκη μας, ε; Τρίβεις τα χέρια σου απ' τη χαρά σου! Και μόνο που σκέφτεσαι την ξένη γαλοπούλα στα δόντια σου, σου πέφτουν τα σάλια,

πονηρούλη! Και θα τα φτιάξεις και με τη γυναίκα σου τώρα, με τέτοιο δώρο χριστουγεννιάτικο που της έκανες!

Όλη τη μέρα την πέρασε ο μαστρο-Παύλος στο καπηλειό, τσιμπούρι στις παρέες των φίλων και των γνωστών. Δύο μεζέδες από δω, τρία κεράσματα από κει, πέρασε καμιά φορά κι αυτή η μέρα κι άρχισε να πέφτει το σκοτάδι. Ο μαστρο-Παύλος πήρε τον δρόμο για την αυλή της κυρά-Στρατίνας. Μπήκε στη μεγάλη αυλή και χτύπησε την πόρτα του σπιτιού του.

– Καλησπέρα, κυρα-Παύλαινα, φώναξε απέξω, και χρόνια πολλά. Πώς πήγε η γαλοπούλα; Εγώ σου την έστειλα...

Ούτε φωνή ούτε ακρόαση από μέσα. Όλη η αυλή ήταν ήσυχη. Όλοι κοιμόνταν. Μόνο ο σκύλος, που γνώριζε τον μαστρο-Παύλο, γρύλισε λίγο κι ύστερα ησύχασε πάλι. Εκτός από τις τρεις-τέσσερις οικογένειες που ζούσαν εκεί, υπήρχαν ακόμα δύο γίδες, δώδεκα κότες, τέσσερις γάτες, δύο γαλοπούλες κι ένα τσούρμο περιστέρια, που είχαν μαζευτεί έντρομα, στο κονάκι τους για τον φόβο των γάτων. Όλα τούτα τα ζωντανά έφτιαχναν το καθένα το δικό του κρώξιμο ή νιαούρισμα ή άλλον μικρό θόρυβο, κι ήταν σαν να άκουγες το ροχαλητό της ίδιας της αυλής, που το είχε ρίξει κουρασμένη στον ύπνο.

Τη στιγμή εκείνη ακούστηκαν βήματα. Κάποιος πλησίασε.

– Ε, μαστρο-Παύλε, είπε η κυρά-Στρατίνα κοντοζυγώνοντας, τι γαλοπούλα και γαλοπούλες μάς **τσαμπουνάς, ασίκη** μου, για να 'χουμε το καλό ερώτημα; Είδαμε και πάθαμε μέχρι να το κουκουλώσουμε το πράμα, να μην προσβαλθεί το σπίτι. Ρεζίλι μάς έκανες όλους με τα καμώματά σου. Ήρθε, μαθές, αυτός που του άνηκε η γαλοπούλα κι έκαμε σαματά μεγάλο. Και τι να κάνει κι η κακομοίρα η γυναίκα σου, που την είχε κόψει κιόλας τη γαλοπούλα και την είχε βάλει στο τσουκάλι; Κλειδώθηκαν όλοι μέσα, από τον φόβο τους να μην ξανάρθει. Κι ο κουνιάδος σου είναι έξω φρενών. Να μη σε πιάσει στα χέρια του, λέει. Κομμένα τα αστεία σου άλλη φορά, μαστρο-Παυλάκη. Τέτοια προσβολή να λείπει από το σπίτι μου εμένα! Τ' άκουσες;

Ασίκης είναι ο λεβέντης, το παλικάρι.

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Διηγήματα*, απόδοση Κώστας Πούλος, Παπαδόπουλος, 2003

1 Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Γιατί πιστεύεις ότι ο μαστρο-Παύλος τα είχε χαλάσει με τη γυναίκα του;
- β) Γιατί όταν επέστρεψε ο μαστρο-Παύλος στο σπίτι του επικρατούσε ησυχία;

2 Η φράση «σε έναν τεμπέλη χαρίζανε παξιμάδι κι αυτός το ήθελε βρεγμένο» σημαίνει ότι κάποιος ή κάποια:

- α) δεν εκτιμά μια προσφορά ή ένα δώρο.
- β) εκτιμά ιδιαίτερα ό,τι του προσφέρεται.

3 Γράψε μια γνωστή παροιμία με το ίδιο νόημα. Η εικόνα θα σε βοηθήσει.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 Βρες στο κείμενο και γράψε τα στοιχεία που μπορούν να θεωρηθούν κωμικά.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Χριστούγεννα με τον Παπαδιαμάντη στο Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο

Παρουσιάσεις δραματοποιημένων διηγημάτων
του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη

Οι ηθοποιοί Παρασκευή Πατελάκη και Σοφία Γιαννιώτη παρουσιάζουν τα διηγήματα «Τα Χριστούγεννα του τεμπέλη», «Το Χριστόψωμο» και «Φώτα-Ολόφωτα».

Την εκδήλωση πλαισιώνουν με παραδοσιακή μουσική ο Κωνσταντίνος Γράμπας στον ταμπουρά και οι Μαίρη Γεωργίου και Γεράσιμος Σιάσος στα κρουστά.

**Σάββατο 16 Δεκεμβρίου στις 12:00
και Τρίτη 19 Δεκεμβρίου στις 19:00**

Απαραίτητη η δήλωση συμμετοχής στα τηλέφωνα
213 2139570 / 213 2139511
(Δευτέρα - Παρασκευή, ώρες 10:00 - 14:00)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

5

Παρατήρησε την αφίσα και βάλε ✓ στο σωστό κουτάκι, ανάλογα με το αν η κάθε πρόταση είναι σωστή ή λανθασμένη.

	Σ	Λ
α) Η εκδήλωση αφορά τη ζωή και το έργο του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.	☐	☐
β) Στην εκδήλωση θα παρουσιαστούν τρία χριστουγεννιάτικα διηγήματα του Παπαδιαμάντη.	☐	☐
γ) Η εκδήλωση θα διαρκέσει τρεις ημέρες.	☐	☐
δ) Θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας για τη συμμετοχή στην εκδήλωση.	☐	☐

6

Σάρωσε για να ακούσεις τα χριστουγεννιάτικα διηγήματα: «**Το χριστόψωμο**» και «**Φώτα – ολόφωτα**», του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.

7 Παρατήρησε την παρακάτω εικόνα και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι έχουν συγκεντρωθεί οι άνθρωποι στη θάλασσα;
- β) Γράψε μια λεζάντα για την εικόνα.

© <https://im-leka.gr/>

Το Δωδεκάημερο των Χριστουγέννων

Το Δωδεκάημερο των Χριστουγέννων είναι το χρονικό διάστημα μεταξύ των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου και των Θεοφανίων στις 6 Ιανουαρίου. Οι τελετές των Θεοφανίων είναι ο Μέγας Αγιασμός, που λαμβάνει χώρα εντός των **εκκλησιών** και η κατάδυση του Τιμίου Σταυρού, που ακολουθεί τον Μεγάλο Αγιασμό και γίνεται η **κατάδυση** του σταυρού σε θαλάσσιες ακτές, λιμάνια, όχθες ποταμών ή λιμνών, ακόμη και σε δεξαμενές νερού ή πισίνες.

Συγγραφική ομάδα

Μάθε και αυτό

Τα Θεοφάνια, τα Φώτα, περιβάλλονται με μεγάλο σεβασμό και δέος. Το κύριο στοιχείο της γιορτής των Θεοφανίων, με το οποίο και συνδέονται τα περισσότερα έθιμα, είναι ο αγιασμός των υδάτων. Ο αγιασμός γίνεται για πρώτη φορά την παραμονή στην εκκλησία και λέγεται Πρωτάγιαση ή μικρός αγιασμός. Ο ιερέας γυρίζει την παραμονή στα σπίτια ραντίζοντάς τα με αγιασμό, διώχνοντας έτσι μακριά κάθε κακό.

Παλαιότερα συνέδεαν τον αγιασμό των σπιτιών με την εξαφάνιση των καλικάντζαρων, τους οποίους φαντάζονταν να φεύγουν περίτρομοι στην παρουσία του παπά. Εξίσου όμως αποτελεσματική για το διώξιμο των καλικάντζαρων και των άλλων δαιμόνιων θεωρούσαν και τη στάχτη της δωδεκαμερίτικης φωτιάς.

<https://bizantinesagiografies.gr/ithi-kai-ethima-tou-dodekaimerou/>

8

Διάβασε τα κείμενα και απάντησε στις ερωτήσεις.

α) Ποιες είναι οι κύριες τελετές των Θεοφανίων;

.....

.....

.....

β) Με ποια έθιμα και δοξασίες συνδέεται η γιορτή των Θεοφανίων;

.....

.....

.....

© www.shutterstock.com

Δ. Επαναληπτική ενότητα

© EPT NEWS, <https://www.ertnews.gr/>

Το χριστουγεννιάτικο δέντρο στην πλατεία Αριστοτέλους της Θεσσαλονίκης

1

Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι γιορτάζεται τόσο φαντασμαγορικά ο φωτισμός του δέντρου στις κεντρικές πλατείες των πόλεων; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

2

Τι συμβολίζει ο στολισμός του δέντρου; Αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο γι' αυτό το έθιμο.

Χριστούγεννα στη στέγη του κόσμου

Γρήγορα βρεθήκαμε οι τρεις μας ψηλά πάνω από τη ράχη του βουνού, που έμοιαζε να είναι η κορυφή του κόσμου. Συνεχίσαμε την άνοδο ο ένας πίσω από τον άλλον, γλιστρώντας μαλακά στο χιόνι σε ένα μακρύ ανηφορικό ζιγκ ζαγκ.

Περάσαμε μέσα από πολλά πεύκα και βγήκαμε σε ένα **επικλινές** υψίπεδο. Εδώ ήταν η πρώτη επικλινή διαδρομή – μια κατηφόρα γύρω στα οκτακόσια μέτρα. Στο φρύδι του βουνού νιώσαμε τα σκι να φεύγουν από κάτω μας και οι τρεις μας ριχτήκαμε προς τα κάτω σαν πουλιά.

Επικλινές είναι:

α) το πλαγιαστό.

β) το κάθετο.

Στην άλλη πλευρά είχε ανηφόρα και σπρώξιμο και ξανά σκαρφάλωμα. Ο ήλιος έκαιγε και ο ιδρώτας κυλούσε ποτάμι σ' αυτό το δύσκολο σκαρφάλωμα. Πουθενά δε μαυρίζεις τόσο όσο στα βουνά τον χειμώνα. Ούτε πεινάς τόσο. Ούτε διψάς τόσο!

Τελικά φτάσαμε στο μέρος όπου θα γευματίζαμε – έναν θαμμένο στο χιόνι παλιό αχυρώνα φτιαγμένο με ακατέργαστους κορμούς δέντρων, που χρησίμευε σαν στάβλος για τα ζωντανά των χωρικών το καλοκαίρι, τότε που το βουνό ήταν καταπράσινος βοσκοτόπος. Κάτω από εμάς όλα έμοιαζαν να πέφτουν κατακόρυφα.

Ο αέρας σε αυτό το ύψος, κάπου δυο χιλιάδες μέτρα, είναι σαν κρασί. Φορέσαμε τα πουλόβερ μας, που στην ανάβαση τα είχαμε μέσα στα σακίδια, βγάλαμε το μεσημεριανό και το μπουκάλι με το άσπρο κρασί, ξαπλώσαμε πάνω στα σακίδια και μπεκρουλιάζαμε στον ήλιο. Ανεβαίνοντας φορούσαμε γυαλιά για να προστατευτούμε από την αντανάκλαση του φωτός στις χιονισμένες εκτάσεις, και τώρα βγάλαμε τα σκούρα, στο χρώμα του κεχριμπαριού, γυαλιά και αντικρίσαμε έναν φωτεινό, νέο κόσμο.

«Σκάω από τη ζέστη», είπε εκείνη. Το πρόσωπό της είχε καεί ανεβαίνοντας, ακόμη και πάνω από τις πρόσφατες φακίδες και το μαύρισμα.

«Πρέπει να χρησιμοποιείς **φούμο** στο πρόσωπό σου», πρότεινε ο Τσινκ.

Αλλά δεν έχει αναφερθεί ποτέ γυναίκα πρόθυμη να χρησιμοποιήσει αυτό το αποτελεσματικό φάρμακο των ορειβατών προκειμένου να αποφύγει την τύφλωση από το χιόνι και τα εγκαύματα από τον ήλιο.

Αμέσως μετά το γεύμα μας και ενώ εκείνη έπαιρνε τον καθημερινό της υπνάκο, ο Τσινκ κι εγώ κάναμε εξάσκηση σε στροφές και στάσεις στην πλαγιά, πριν σταματήσει ο ήλιος να καίει και μέχρι να φτάσει η ώρα για να αρχίσουμε την κατάβαση. [...]

Ύστερα, με μια μακριά, καθοδική **εφόρμηση** που σου έκοβε την ανάσα, ξεκινήσαμε. Κάθοδος έντεκα χιλιομέτρων και καμιά αίσθηση στον κόσμο δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτό. Δεν κάνεις και τα έντεκα χιλιόμετρα μονομιάς. Πηγαίνεις όσο πιο γρήγορα πιστεύεις πως είναι δυνατόν, ύστερα πηγαίνεις πολύ πιο γρήγορα, ύστερα χάνεις κάθε ελπίδα, ύστερα δεν καταλαβαίνεις τι έγινε, αλλά η γη έρχεται από πάνω και κάνεις κάμπουσες τούμπες, ανακάθεσαι και

ξεμπερδεύεσαι από τα σκι και κοιτάζεις γύρω σου. Συνήθως πέφταμε και οι τρεις μαζί. Μερικές φορές τούς έχανες όλους.

Ωστόσο δεν υπήρχε πουθενά να πας παρά μόνο προς τα κάτω. Προς τα κάτω, εφορμώντας, πετώντας, βουτώντας, σκίζοντας το μαλακό χιόνι με τις γρήγορες δρύινες λάμες.

Τελικά, σε μια κατεβασιά βγήκαμε στον δρόμο στο κύρτωμα του βουνού, εκεί όπου τελείωνε η διαδρομή του οδοντωτού. Τώρα ήμαστε όλοι ένα ορμητικό ποτάμι από σκιέρ. Όλοι οι Ελβετοί κατέβαιναν επίσης. Κυλούσαμε κατά μήκος του δρόμου – ένα ποτάμι που φαινόταν ατελείωτο.

Ήταν πολύ γλιστερά και απότομα, αδύνατον να σταματήσεις. Δεν μπορούσες παρά να κάνεις βουτιά προς τα κάτω, ανήμπορος να πας αντίθετα στο ρεύμα, σαν να ήσουν μέσα στο αυλάκι ενός νερόμυλου. Έτσι λοιπόν κατεβαίναμε. Εκείνη ήταν πολύ πιο μπροστά. Κάπου κάπου βλέπαμε τον μπλε μπερέ της πριν σκοτεινιάσει για τα καλά. Κάτω, κάτω, κάτω στον δρόμο μέσα στο σούρουπο, περνώντας από ολόφωτα σαλέ και χριστουγεννιάτικη διασκέδαση μες στο σκοτάδι.

Ύστερα, η μακριά γραμμή των σκιέρ μπήκε με ταχύτητα στο σκοτεινό δάσος, έκανε λίγο στο πλάι για να αποφύγει μια ομάδα με έλκηθρα που ανέβαινε τον δρόμο, πέρασε κι άλλα σαλέ με τα παράθυρά τους φωτισμένα από τα κεριά των χριστουγεννιάτικων δέντρων. [...]

Τα φώτα έμοιαζαν πολύ χαρούμενα ανάμεσα στα σκοτεινά πεύκα του λόφου, και μέσα υπήρχε ένα μεγάλο χριστουγεννιάτικο δέντρο και ένα αληθινό χριστουγεννιάτικο δείπνο με γαλοπούλα, με τα ασημικά να αστράφτουν στο τραπέζι, ποτήρια λεπτά και κολονάτα, μπουκάλια με μακρύ λαιμό, η γαλοπούλα μεγάλη και καλοψημένη και υπέροχη, με όλα τα συνοδευτικά στο τραπέζι και την Ίντα να σερβίρει με μια καινούργια κολλαριστή ποδιά.

Τέτοια Χριστούγεννα μόνο στη στέγη του κόσμου μπορείς να κάνεις.

Έρνεστ Χέμινγουεϊ, «Χριστούγεννα στη στέγη του κόσμου»,
από τη συλλογή διηγημάτων *Χριστουγεννιάτικο Δείπνο*, Νάρκισσος, 2012

3 Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- α) Πόσα είναι τα άτομα της παρέας στο βουνό;
- β) Σε ποιο βουνό ανεβαίνουν;
- γ) Πώς διαπιστώνουμε στο κείμενο ότι πρόκειται για νύχτα Χριστουγέννων;

4 Επίλεξε τη σωστή απάντηση.

- «Ο αέρας σε αυτό το ύψος, κάπου δυο χιλιάδες μέτρα, είναι σαν κρασί» σημαίνει ότι:
 - α) είναι κατακόκκινος σαν κρασί από τις ακτίνες του ήλιου.
 - β) είναι μεθυστικός.
 - γ) δύσκολα αναπνέεις.
- Γιατί φορούν γυαλιά οι σκιέρ;
 - α) Για να προστατεύσουν τα μάτια τους από την αντανάκλαση του φωτός.
 - β) Γιατί έχει πάρα πολλή ζέστη.
 - γ) Για να προστατεύσουν τα μάτια τους από χιονοθύελλες.
- Τι είναι αυτό που γοήτευε τους σκιέρ σε αυτή τη διήγηση;
 - α) Η κατάκτηση της κορφής του βουνού.
 - β) Να γευματίζουν όλοι μαζί στο χιόνι.
 - γ) Η κατάβαση 11 χιλιομέτρων μονομιάς.

5 Όπως φαίνεται στο κείμενο, δεν ήταν οι μόνοι που είχαν επιλέξει να περάσουν ανήμερα των Χριστουγέννων σε ένα βουνό με χιόνι και περιορισμένο φαγητό στην κορφή αντί σε γιορτινό τραπέζι με όλες τις λιχουδιές. Μπορείς να αιτιολογήσεις την απόφασή τους;

.....

.....

.....

.....

Σε ποιον βαθμό έμαθα:	1	2	3	4	5
• Να μελετώ τα έργα καλλιτεχνών της Κατοχής.					
• Να περιηγούμαι στα έργα τέχνης του Κοντόπουλου.					
• Να κατανοώ τα χριστουγεννιάτικα διηγήματα που άκουσα.					
• Να αναλύω ένα ποίημα.					
• Να αιτιολογώ γεγονότα και συμπεριφορές.					
• Να γράφω μία ομαδική ιστορία ξεχωριστών Χριστουγέννων.					
Τι μου άρεσε στην ενότητα «Επέτειοι και γιορτές».					
Τι δε μου άρεσε στην ενότητα «Επέτειοι και γιορτές».					

1 = καθόλου 2 = πολύ λίγο 3 = μέτρια 4 = πολύ 5 = πάρα πολύ

© www.shutterstock.com

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

1η ΕΝΟΤΗΤΑ
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

διάκριση	1α. η ενέργεια του διακρίνω, η αναγνώριση προσώπου, πράγματος ή έννοιας ως διαφορετικού από κάποιον ή από κάτι άλλο, β. διαχωρισμός 2. μεροληπτική στάση, συμπεριφορά υπέρ ή εναντίον κάποιου
δικαίωμα	απαίτηση, αξίωση, που την επιτρέπει ένας άγραφος νόμος ή που την κατοχυρώνει ένας γραπτός νόμος, σε αντιδιαστολή προς την υποχρέωση ή το καθήκον
ισότητα	η σχέση μεταξύ ίσων, η έλλειψη οποιασδήποτε διαφοράς μεταξύ ανθρώπων, σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους
κουλτούρα	1. πνευματική και ψυχική καλλιέργεια, ως αποτέλεσμα μακράς διαδικασίας μάθησης και εκπαίδευσης, η παιδεία 2. σύνολο γνώσεων, τεχνικών εξελίξεων, παραδόσεων, εθίμων, μορφών συμπεριφοράς κ.λπ. που χαρακτηρίζουν ή συγκροτούν ένα δεδομένο κοινωνικό σύνολο, ο πολιτισμός
φυλή	1. (ανθρωπολ.) μεγάλη και (γεωγραφικά) ενιαία ομάδα ανθρώπων με ορισμένα κοινά ή παρόμοια κληρονομικά χαρακτηριστικά (χρώμα δέρματος, μαλλιά, σχήμα κεφαλιού κ.λπ.) 2. έθνος, εθνότητα 3. (βιολ.) υποδιαίρεση είδους: π.χ. οι ανθρώπινες φυλές
χειραφέτηση	η αναγνώριση στη γυναίκα όλων των αστικών δικαιωμάτων που έχει και ο άντρας

2η ΕΝΟΤΗΤΑ
ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

αλχημιστής	αυτός που ασχολούνταν με την αλχημεία, μυστικιστική επιστήμη, είδος χημείας του Μεσαίωνα
------------	--

άποικος	αυτός που είναι εγκατεστημένος και ζει σε αποικία
ατμομηχανή	η μηχανή που κινείται με τη δύναμη του ατμού
ιθαγενής	που κατάγεται από τη χώρα στην οποία και κατοικεί· γηγενής, αυτόχθονας, ντόπιος
ποταμοπλοΐα	ναυσιπλοΐα σε πλωτό ποτάμι
πωρόλιθος	ασβεστολιθικό πέτρωμα με πορώδη σύσταση
τηλέγραφος	το σύνολο των μηχανικών μέσων, τα οποία επιτρέπουν τη μετάδοση μηνυμάτων σε μακρινές αποστάσεις

3η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΤΕΥΣΙΟΙ ΚΑΙ ΓΙΟΡΤΕΣ

ειδώλιο	μικρού μεγέθους ομοίωμα μορφής ανθρώπου, ζώου ή και αντικειμένου
κεχριμπάρι	κοινή ονομασία για το ήλεκτρο, την απολιθωμένη ρητίνη κωνοφόρων δέντρων· είναι σκληρό και διαφανές και έχει την ιδιότητα να ηλεκτρίζεται με την τριβή
ξυλογραφία	η τεχνική της χάραξης μιας παράστασης ή ενός σχεδίου επάνω σε ξύλο με σκοπό την πολλαπλή εκτύπωση επάνω σε χαρτί, αλλά και η εικόνα που παράγεται με βάση αυτή την τεχνική
όρυγμα	κάθε τεχνητό άνοιγμα στο έδαφος με σχετικά μεγάλο βάθος
πρόπυλο	τα προπύλαια
χαρακτήρας - χαρακτρια	τεχνίτης ή καλλιτέχνης που ασχολείται με τη χαρακτηριστική, την τέχνη της χάραξης σχεδίων ή συμβόλων επάνω σε λεία επιφάνεια, για την παραγωγή αντιτύπων

ΚΟΛΟΦΩΝΑΣ

